

Adviescollege
Openbaarheid en
Informatiehuishouding
www.acoi.nl

Naar een gedeeld verleden

Advies over de mogelijkheden om de openbaarheid van archieven over Suriname uit de jaren tachtig te vergroten

April 2026

Het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding (ACOI) is een onafhankelijk adviesorgaan van de overheid, dat in 2022 is ingesteld om de toepassing van de Wet open overheid (de Woo) te bevorderen. De taken die daarbij horen, zijn bepaald door deze wet.

ACOI geeft advies aan regering en parlement over beleid en wetgeving rond openbaarheid en goed beheer van overheidsinformatie. Deze adviezen zijn relevant voor onder andere de centrale overheid, decentrale overheden zoals gemeenten, provincies en waterschappen en uitvoeringsorganisaties. ACOI doet daarnaast zelf onafhankelijk onderzoek of geeft opdracht voor onderzoek ter voorbereiding van zijn adviezen en werkwijzers.

Het ACOI heeft een ombudsfunctie speciaal voor journalisten, onderzoekers en maatschappelijke organisaties die een 'beroepsmatig belang' hebben bij openbaarmaking van overheidsinformatie. Wanneer zij een klacht hebben over de afhandeling van hun Woo-verzoek, kan ACOI bemiddelen tussen hen en de betreffende overheidsorganisatie.

Daarnaast bevordert het ACOI de kennis die nodig is om de transitie naar een open bestuurscultuur te realiseren. Kennisdeling vindt plaats in verschillende vormen, zoals presentaties, leerkringen en gerichte trainingen. Ook maakt ACOI werkwijzers ('richtsnoeren') die overheidsorganisaties helpen bij de uitvoering van de Woo. De belangrijkste doelgroepen zijn ambtenaren die de Woo uitvoeren, journalisten, onderzoekers en andere burgers als mogelijke gebruikers van de Woo.

Samenstelling

Het Adviescollege bestaat uit vijf collegeleden: Ineke van Gent (voorzitter Adviescollege), Jamila Aanzi, Martin Berendse (vice-voorzitter), Serv Wiemers (de positie van het vijfde collegelid is vacant op moment van verschijnen) van het advies. Het college wordt ondersteund door een bureau onder leiding van secretaris-directeur Lydia Bremmer.

Lees meer over het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding op www.acoi.nl

Online versie van dit advies

Naar een gedeeld verleden

Advies over de mogelijkheden om
de openbaarheid van archieven
over Suriname uit de jaren tachtig
te vergroten

Inhoud

1	Voorwoord	6
2	Kern van het advies	9
3	Wat is het "Suriname-archief"?	13
3.1	Eerste misverstand: hét "Suriname-archief" bestaat	13
3.2	Tweede misverstand: alle stukken over Suriname zijn 'geheim'	15
3.3	Het Codearchief van Buitenlandse Zaken	16
3.3.1	Wat is nu al openbaar?	16
3.3.2	En wat is nog niet openbaar...	16
3.3.3	...of toch een beetje 'openbaar'?	17
3.3.4	Advies Rijksarchivaris over het Codearchief	18
3.4	Het archief van de Tweede Kamer	19
3.5	Het archief van het ministerie van Justitie	20
3.6	Het persoonsdossier van Desi Bouterse in het archief van de BVD	20
3.7	Het particuliere archief van SGP-Kamerlid Van Rossum	20
3.8	Niet kunnen inzien, wel relevant: het archief van het ministerie van Defensie	21
4	Is er ruimte om de openbaarheid te vergroten?	22
4.1	Ja die ruimte is er; maak meer dossiers over Suriname openbaar	22
4.2	Korte toelichting en onderbouwing	22
4.3	Gesprekken met betrokkenen	24
5	Bijlage A Beoordeling beperkt openbare archiefstukken	26
5.1	Onderzoek naar rol Militaire Missie door de Commissie Pronk (1984 en 1985)	26
5.1.1	De militaire missie in Suriname	34
5.1.2	Evacuatieplannen ('Zwarte Tulp')	37
5.1.3	Binnenlandse militaire aangelegenheden	38
5.2	Overige dossiers over de coup en de Decembermoorden	39
5.2.1	Behandeling van Kamervragen over de dood van de heer Ormskerk.	39
5.2.2	Binnenlandse politieke aangelegenheden Suriname 1975 - 1984	40
5.2.3	Verhouding tussen Nederland en Suriname	46
5.2.4	De interdepartementale Adviesgroep Surinamebeleid (ADSU)	48
5.2.5	Politieke verhoudingen en partijen	51
5.2.6	Ingekomen en uitgaande codeberichten 1975 - 1990	53

6	Bijlage B Inspanningen van de Tweede Kamer om het Suriname-archief openbaar te maken	58
7	Bijlage C: Historische achtergrond	63
7.1	Inleiding	63
7.2	Suriname in de periode 1975 - 1989	63
7.3	Nederlandse betrokkenheid	64
7.4	Tijdslijn Suriname - Nederland, 1975 - 1985	66
8	Bijlage D Archiefwet en openbaarheidsbeperkingen	68
9	Bijlage E Advies Rijksarchivaris van 29 maart 2018	73

1 Voorwoord

Dit advies gaat over de openbaarheid van het Suriname-archief van het Ministerie van Buitenlandse Zaken uit de periode 1975 - 1984. Het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding (ACOI) adviseert het kabinet en de Tweede Kamer om ervoor te zorgen dat iedereen, zonder belemmeringen, alle documenten kan inzien. Dat betekent dat de huidige openbaarheidsbeperkingen er nu af moeten én kunnen.

Hoe eerder dit advies wordt opgevolgd, hoe beter het is. Want nog altijd leven er vragen over de gebeurtenissen van toen. Vorig jaar, in 2025, was het 50 jaar geleden dat Suriname zelfstandig werd, na bijna drie eeuwen een kolonie van Nederland te zijn geweest. Zoals ieder jaar werd Srefidensi Dey (Onafhankelijkheidsdag) gevierd. In Suriname en ver daarbuiten werden festiviteiten georganiseerd, en activiteiten waarin werd vooruitgeblikt en teruggekeken. Daarbij ging het opnieuw over de militaire coup van 25 februari 1980 en de Decembermoorden van 1982. Ze sloegen diepe wonden in de Surinaamse gemeenschap.

Die gebeurtenissen worden tot op de dag van vandaag onderzocht, geanalyseerd en heroverwogen in boeken, artikelen, documentaires en theatervoorstellingen. Om de verhalen en herinneringen levend te houden. Om de discussie erover nieuw leven in te blazen. Om geruchten en complottheorieën te ontzenuwen of juist te bevestigen. En om uiteindelijk te begrijpen hoe het allemaal zo gekomen was of zo ver had kunnen komen.

Die zoektocht naar antwoorden is voor veel mensen in Suriname en Nederland heel belangrijk. Ze willen weten wat hun familie of vrienden is overkomen, ze willen vaak ook achterhalen of de overheid wel juist heeft gehandeld. Ze willen begrijpen hoe de gebeurtenissen van toen nog steeds doorwerken in hun leven nu, om te kunnen verwerken wat er is gebeurd. De eerste stap in die zoektocht is openbaarheid.

Voor dit soort zoektochten zijn instellingen zoals het Nationaal Archief van groot belang. Daar worden belangrijke overheidsarchieven bewaard en zijn originele documenten te vinden, uit de tijd zelf, van mensen die erbij waren als deelnemer, bestuurder of toeschouwer. Soms zijn er goede redenen om dossiers – voorlopig – gesloten te houden. Maar altijd is het goed om te kijken waar het opener kan. Immers, zolang veel documenten nog 'beperkt openbaar' zijn, kan niet iedereen die zomaar inzien en gebruiken. Dan zouden ware verhalen verborgen blijven en onware verhalen onweersproken.

In de documentaire "Beste meneer Bouterse" uit 2022 worstelde maakster Ananta Khemradj met de vraag of de hele geschiedenis wel weer moest worden opgerakeld. Ze noemt hierin twee redenen waarom zij vindt dat dat moet. Ze wil dat voor- en tegenstanders van Bouterse, na zijn veroordeling, met elkaar in gesprek gaan, om als land samen verder te kunnen. Ook zegt ze:

"De vraag waar ik het antwoord op zoek is: Hoe moet de generatie die dit niet heeft meegemaakt, omgaan met de geschiedenis waar ze wel elke dag onderdeel van uitmaakt, zonder dat je wanneer je die zoektocht aangaat afgewezen wordt?"

De onderzoekers van het Adviescollege denken dat de documenten die zij hebben ingezien geen nieuwe inzichten opleveren over de staatsgreep of de Decembermoorden. Maar het is niet aan ons om daarover inhoudelijke uitspraken te doen. Het is niet onze taak om na te gaan wat de waarheid is, of welke perspectieven je kunt hebben op de informatie die besloten ligt in de archieven. Onze taak is wel om te beoordelen wat er nu, na 50 jaar, openbaar kan worden. Zodat betrokkenen zelf aan de slag kunnen, en dankzij toegang tot de archieven, hun zoektocht naar het verleden kunnen volgen vanuit een diverser en inclusiever perspectief. En zodat de publieke discussie gevoerd kan worden aan de hand van documenten waar iedereen bij kan. Bovendien verwachten wij dat de archieven ook een waardevolle bron vormen voor mensen die de koloniale verhoudingen van die tijd onderzoeken. Of, om maar wat te noemen, het taalgebruik destijds en de politieke en bestuurlijke cultuur.

Het is nu aan de bewindspersonen van Buitenlandse Zaken en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Rijksarchivaris en de Tweede Kamer om de nog resterende beperkingen op de openbaarheid snel op te heffen. Uit ons onderzoek blijkt dat dit kan voor de onderzochte documenten. En daarna is het aan iedereen om de archieven in te gaan en antwoorden te krijgen op eigen vragen. Strafpleiter Gerard Spong, die tijdens de Ketelaarlezing uit 2023 de Nederlandse politiek de oren waste over de wijze waarop zij met de Suriname-archieven omging, vergelijkt archieven met Doornroosje:

"Het ziet er mooi uit, maar er gebeurt verder weinig, tot onderzoekers de archieven wakker kussen en de informatie gaat leven."¹

1 De Ketelaarlezing is in 2002 ingesteld door het Nationaal Archief bij het afscheid van prof. dr. F.C.J. Ketelaar (algemene rijksarchivaris van 1989 tot 1997). De Ketelaarlezing concentreert zich op actuele ontwikkelingen die betrekking hebben op ethische en technische concepten van archivering met een impact op de samenleving. Onder de titel 'Doornroosje' ging de heer Spong tijdens deze Ketelaarlezing in op de recentere archieven over Suriname en Nederland. De lezing is terug te zien op YouTube: https://youtu.be/MBBv5jrfDOY?si=H_qsMeA77FoOBjyI

Met dit advies laat het Adviescollege na zijn advies 'Geen afgesloten hoofdstuk'² over het Bijlmervliegkamp-archief opnieuw zien dat er mogelijkheden zijn om de openbaarheid en toegankelijkheid van archieven te vergoten. Dat is belangrijk omdat de archieven pas echt als kennisbron kunnen fungeren wanneer ze open en toegankelijk zijn voor iedereen.

Ineke van Gent

Voorzitter van het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding

² ACOI, 'Geen afgesloten hoofdstuk', april 2024.

2 Kern van het advies

De minister van Buitenlandse Zaken heeft het ACOI eind september 2025 verzocht om een advies uit te brengen over de mogelijkheden om de openbaarheid van het archief van het ministerie van Buitenlandse Zaken over Suriname in de jaren tachtig te vergroten. Dit verzoek vloeide voort uit een motie van de Tweede Kamer om het Adviescollege actief te betrekken bij de uitwerking van het zo veel mogelijk openbaar maken van het archief over Suriname uit deze periode.³

Deze archieven zijn ontstaan voor, tijdens en na een roerige periode. Vijf jaar na de onafhankelijkheid vond in 1980 de Sergeantencoup plaats en in de nacht van 7 op 8 december 1982 werden vijftien tegenstanders van het nieuwe regime vermoord (de Decembermoorden). Deze gebeurtenissen bepalen tot op heden de verhoudingen in Suriname en hebben nog steeds grote impact, ook op de Surinaamse gemeenschap in Nederland.⁴ Een groot deel van de beperkt openbare dossiers wordt echter pas in de periode 2030 - 2057 openbaar.⁵

Volgens het Adviescollege kunnen de onderzochte dossiers⁶ uit de genoemde periode openbaar en beter toegankelijk worden door de openbaarheidsbeperkingen te beëindigen en de archieven te digitaliseren.

3 In bijlage B is een korte samenvatting opgenomen met betrekking tot de inspanningen van de Tweede Kamer om het Suriname-archief openbaar te maken.

4 In bijlage C is een korte historische achtergrond opgenomen met de belangrijkste gebeurtenissen, inclusief een tijdlijn.

5 Het moment waarop beperkt openbare dossiers openbaar worden is in de Archiefwet 1995 afhankelijk van het moment waarop het dossier is afgesloten én de door de zorgdrager gestelde termijn van – in principe – maximaal 75 jaar. Het wetsvoorstel voor de nieuwe Archiefwet hanteert – met het oog op digitale documenten – een andere systematiek: in dat geval worden termijnen voor overbrenging en openbaarheidsbeperking gerekend vanaf de creatie van het oudste document binnen een dossier. Zie: [Veelgestelde vragen | Nationaal Archief](#)

6 In dit advies verwijzen we afwisselend naar dossiers en inventarisnummers, maar bedoelen we steeds een inventarisnummer. Een inventaris geeft een overzicht van alle stukken in een archief. Een inventaris laat zien hoe een archief is opgebouwd met een hiërarchische structuur waarin individuele inventarisnummers een eigen beschrijving hebben. Een inventarisnummer is gelijk aan een stuk, of verzameling stukken die een logische materiële of inhoudelijke eenheid vormt. Stukken kunnen documenten zijn, maar bijvoorbeeld ook foto's, tekeningen, geluidsbanden of video-opnamen.

1. Beëindig de openbaarheidsbeperkingen

Het Adviescollege roept de betrokken bewindspersonen en de Tweede Kamer op om de openbaarheidsbeperkingen zo veel én zo snel mogelijk te beëindigen. Dat is, afhankelijk van de precieze openbaarheidsbeperking en de bestuurlijke verantwoordelijkheid, aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap⁷, de minister van Buitenlandse Zaken of aan de Tweede Kamer. Welke dossiers openbaar kunnen en waarom licht het ACOI toe in hoofdstuk 4 en bijlage A.

Concreet betekent dit het volgende:

- a. De **minister van Buitenlandse Zaken** moet besluiten om iedereen die om inzage verzoekt toestemming te geven voor de dossiers die beperkt openbaar zijn vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten. Dat is nodig, omdat het opheffen van deze beperkingsgrond volgens de Archiefwet 1995 niet mogelijk is.⁸ Het voorstel voor de nieuwe Archiefwet 20XX biedt de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap overigens wél die mogelijkheid.⁹
- b. Bij dossiers die beperkt openbaar zijn vanwege een mogelijke onevenredige benadeling van natuurlijke of rechtspersonen is het wel mogelijk om deze beperkingsgrond op te heffen. Dit is aan de **minister van OCW** (en in mandaat de Rijksarchivaris).
- c. Ook de **Tweede Kamer** kan meer duidelijkheid scheppen over de openbaarheid van haar eigen archief over Suriname. Ook in dit archief is een dossier beperkt openbaar vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten. Door net als de minister van Buitenlandse Zaken aan iedereen die het betreffende dossier wil inzien toestemming tot inzage en gebruik te geven, kan ook de Tweede Kamer deze feitelijke situatie vastleggen in een besluit.
- d. Tot slot roept het Adviescollege de **minister van Defensie** op zijn archieven uit deze periode zo snel mogelijk over te brengen naar het Nationaal Archief. Het ACOI gaat ervan uit dat de minister bij het stellen van beperkingen aan de openbaarheid rekening houdt met de uitkomsten van dit advies.

7 De Rijksarchivaris neemt doorgaans namens de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap dergelijke besluiten.

8 Vergelijk het besluit van de minister van Infrastructuur en Waterstaat (28 augustus 2024, Stct. 2024, 28136) naar aanleiding van het ACOI-advies Geen afgesloten hoofdstuk over het onderzoek naar de archieven over de Bijlmervliegramp.

9 Zie bijlage D voor een nadere toelichting.

Het Adviescollege denkt dat dit snel kan en moet lukken. In een advies uit maart 2018 pleitte de Rijksarchivaris al voor meer openbaarheid voor een deel van de onderzochte archieven.¹⁰ En de Tweede Kamer heeft in april 2025 besloten dat de stukken die in de jaren tachtig vertrouwelijk naar haar waren gestuurd en die oorspronkelijk tot 2060 niet openbaar zouden zijn, vanaf nu voor iedereen te raadplegen zijn.¹¹

2. Vergroot de toegankelijkheid door digitalisering

Het openbaar maken van de archieven voor iedereen, is niet voldoende om ze ook daadwerkelijk toegankelijk te maken. Zo zouden veel geïnteresseerden die de documenten zelf willen inzien een lange en dure reis van Suriname naar Nederland moeten maken. Het Adviescollege roept de betrokken bewindspersonen dan ook op om de openbaar gemaakte archieven te digitaliseren en beschikbaar te stellen via het Nationaal Archief van Suriname. Een deel van de onderzochte dossiers kan voor iedereen online beschikbaar komen, zoals de gepubliceerde rapporten van de Commissie Pronk. Voor andere dossiers zal gelden dat de online beschikbaarheid ervan afhangt of dit op grond van privacy wet- en regelgeving mogelijk is. Eerder heeft het Adviescollege in zijn advies over het oorlogsarchief CABR gepleit voor de realisatie van een digitale studiezaal.¹² Een digitale studiezaal kan ook voor privacygevoelige dossiers uit het Suriname-archief zorgen voor een ruimere en laagdrempeligere toegang. Alle reden dus om zo snel mogelijk een digitale studiezaal tot stand te brengen.

Eerder zijn voor een betere toegankelijkheid in het project Teruggave Archieven Suriname al 40 (koloniale) archieven uit de periode 1662 tot 1974 gedigitaliseerd. Pas wanneer ook deze archieven zo voor een breed publiek toegankelijk zijn, kan er sprake zijn van een 'gedeeld verleden'.¹³

10 Het Nationaal Archief publiceert op haar website de adviezen die zijn uitgebracht vanaf oktober 2018. Het overzicht is laatstelijk bijgewerkt op 13 februari 2023 ([Adviezen besluit beperking openbaarheid | Nationaal Archief](#)). Het advies van de Rijksarchivaris dateert van maart 2018 en is niet gepubliceerd. ACOI heeft het advies opgenomen in Bijlage E.

11 Formeel is het dossier beperkt openbaar vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten. In dat geval beoordeelt de archiefvormer (i.c. de Tweede Kamer) een verzoek tot inzage op grond van wet- en regelgeving die van toepassing was geweest voor overbrenging. Aangezien het hier ging om vertrouwelijk aan de Tweede Kamer gezonden documenten was inzage tot 2060 niet mogelijk. Zie Ellen de Vries, Hans Valk: Over een Nederlandse kolonel en een coup in Suriname, Walburg Pers, 2021, p. 165 - 170. Zie ook hieronder in paragraaf 3.4.

12 ACOI, Wetgevingsadvies Ontwerp wijziging Archiefwet 1995 ter uitvoering van overweging 158, 2025 ([Persbericht: ACOI advies - realiseer digitale studiezaal voor onderzoek in oorlogsarchief CABR](#)).

13 In zijn advies Omgaan met gedeelde bronnen uit 2024 doet de Raad voor Cultuur aanbevelingen voor de omgang met koloniale archieven, waaronder het verbeteren van de toegankelijkheid.

Onderbouwing belang openbaarheid en toegankelijkheid

Het Adviescollege baseert bovenstaande adviezen op een grondig onderzoek in de relevante dossiers bij het Nationaal Archief.¹⁴ Uitgangspunt van de Archiefwet 1995 is dat de openbaarheid alleen beperkt kan worden zolang andere te beschermen belangen aantoonbaar zwaarder wegen. Mede door de tijd die inmiddels is verstreken kan en moet die afweging nu anders uitpakken dan destijds, bij overbrenging naar het Nationaal Archief, misschien het geval is geweest.

Zeker voor deze dossiers, die gaan over een periode die mensen in Suriname en Nederland tot de dag van vandaag bezighoudt, moet openbaarheid het zwaarste wegen. Andere belangen tellen inmiddels juist minder zwaar, omdat veel direct betrokkenen inmiddels zijn overleden.¹⁵ Bovendien zijn de dossiers in de afgelopen jaren meermaals ingezien door onderzoekers, die daaruit vrijelijk hebben mogen publiceren. In de dossiers zit dan ook geen informatie die de belangen van personen, hun families en mensen uit hun omgeving nu nog onevenredig kan schaden. Tot slot constateren wij dat al het berichtenverkeer tussen de ambassade in Paramaribo en het ministerie van Buitenlandse Zaken uit eerdere en latere periodes (1975 t/m 1980 en 1985 t/m 1990) niet beperkt openbaar zijn. Datzelfde geldt voor informatie van inlichtingendiensten die in het onderzochte archief van Buitenlandse Zaken beperkt openbaar is vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten. Een aantal van deze inlichtingenrapporten zit namelijk ook in voor iedereen toegankelijke dossiers, zoals die van de Tweede Kamer.

14 Het ACOI heeft naast de archieven van het ministerie van Buitenlandse Zaken ook relevante stukken bekeken uit het archief van het ministerie van Justitie, de Tweede Kamer, de Binnenlandse Veiligheidsdienst en het archief van kamerlid Van Rossum (SGP 1967 - 1986).

15 De meeste onderzochte dossiers zijn niet beperkt openbaar vanwege eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, maar vanwege de onevenredige benadeling van natuurlijke personen. Beperking op deze grond is mogelijk wanneer de andere beperkingsgronden niet van toepassing zijn, maar de openbaarheid toch moet worden beperkt. Zie hieronder in paragraaf 3.2.2.

3 Wat is het "Suriname-archief"?

3.1 Eerste misverstand: hét "Suriname-archief" bestaat

Tijdens het onderzoek heeft het Adviescollege gemerkt dat er meerdere misverstanden bestaan over het "Suriname-archief". Het is onduidelijk wat het archief precies inhoudt, wie ervoor verantwoordelijk is (of was), tot wanneer het archief niet openbaar is en wat daarvoor precies de redenen zijn.

Om te beginnen: er is niet zoiets als het Suriname-archief. Dossiers over Suriname zijn verspreid over vele archieven van verschillende overheidsorganen.¹⁶ Zo bewaart het Nationaal Archief ruim 750, veelal koloniale, archieven over Suriname van vele verschillende archiefvormers.¹⁷ En ook binnen één archief, zoals dat van het ministerie van Buitenlandse Zaken, zijn de stukken over Suriname verspreid over verschillende dossiers.

Al deze verschillende archiefvormers kunnen, als dat noodzakelijk is, bij overbrenging van hun archief naar een archiefdienst (zoals het Nationaal Archief) de openbaarheid voor een bepaalde termijn beperken. Bijvoorbeeld om de persoonlijke levenssfeer te beschermen of vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten. Die archiefvormers hebben hierin een eigen verantwoordelijkheid. Zo kan het gebeuren dat een dossier over Suriname in het archief van de Tweede Kamer tot 2060 beperkt openbaar is vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten, terwijl de openbaarheid van een soortgelijk dossier op dezelfde grond door de minister van Buitenlandse Zaken tot 2034 beperkt is.

16 Een archieftoegang of archiefinventaris is "een systematisch ingedeelde toegang op een archief (of een in de tijd begrensd deel ervan), uitgaande van de ordening toegepast door de archiefvormer. De toegang is voorzien van een inleiding met een overzicht van de geschiedenis van de archiefvormer, de taken en competentie, de relaties tot andere archiefvormers, over de archiefvorming, de ordening, de archiefbewerking en de omvang. Iedere toegang heeft een eigen, uniek, toegangsnummer en titel. Daarnaast bevat iedere toegang een inleiding op het archief en een lijst van stukken behorende tot het archief. De stukken worden tot op de eenheid van het stuk (bundel, pak, brief, foto) beschreven." Zie: [Zoeken in Inventarissen - Stadsarchief Amsterdam](#)

17 De archiefvormer is het overheidsorgaan dat wettelijk verantwoordelijk is voor het goed bewaren, beheren en uiteindelijk overdragen van zijn archief naar een archiefdienst. De Archiefwet 1995 gebruikt hiervoor de term 'zorgdrager', het wetsvoorstel voor een nieuwe Archiefwet spreekt van het 'verantwoordelijk overheidsorgaan'.

Een beperking aan de openbaarheid betekent echter niet dat raadpleging van deze stukken geheel onmogelijk is. Vaak zijn de dossiers door wetenschappers en andere betrokkenen onder voorwaarden wel te raadplegen. De Archiefwet biedt hier enige speelruimte. Dit is een belangrijk verschil tussen de Archiefwet en de Wet open overheid. Bij die laatste geldt een uitzonderingsgrond of openbaarheidsbeperking in principe voor iedereen. Onder de Archiefwet is meer variatie mogelijk. In de volgende paragraaf gaat het ACOI hier dieper op in.

Welke archieven heeft het ACOI onderzocht?

Dit advies richt zich op de openbaarheid van de archieven over de gebeurtenissen rond de coup en Decembermoorden in de jaren tachtig, waar zowel de motie uit 2021 van kamerlid Karabulut¹⁸ als de motie uit 2025 van kamerlid Ceder¹⁹ om vragen.

De belangrijkste stukken hierover heeft het Adviescollege aangetroffen in het zogenaamde Codearchief van het ministerie van Buitenlandse Zaken over de periode 1975-1984.²⁰ Maar we hebben ook gekeken naar relevante dossiers in het Codearchief over de periode 1985 t/m 1990.²¹

Ook hebben we het beperkt openbare dossier en de openbare dossiers uit het archief van de Tweede Kamer uit deze periode over Suriname ingezien. In het archief van het Ministerie van Justitie is eveneens een dossier gevonden over Suriname en in het archief van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) en voorgangers van het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft het ACOI een drietal beperkt openbare persoonsdossiers ingezien over Desi Bouterse.²² Tot slot heeft het ACOI in het openbare particuliere archief van het SGP-kamerlid Van Rossum stukken over Suriname uit de jaren tachtig aangetroffen.

18 Kamerstukken II, 2020/2021, 20 361, nr. 190.

19 Kamerstukken II, 2024/2025, 20 361, nr. 226.

20 Deze worden zo genoemd, omdat de dossiers volgens een vastgestelde decimale code naar onderwerp zijn opgeborgen.

21 Van het naoorlogse Codearchief van Buitenlandse Zaken zijn de volgende perioden naar het Nationaal Archief overgebracht: 1945-1954 (archieftoegang 2.05.117), 1955-1964 (archieftoegang 2.05.118), 1965-1974 (archieftoegang 2.05.313), 1975-1984 (archieftoegang 2.05.330) en 1985-1990 (archieftoegang 2.05.392).

22 Nationaal Archief, Den Haag, Binnenlandse Veiligheidsdienst en Voorgangers, Persoonsdossiers, archieftoegang 2.04.125, inventarisnummers 53748, 53749 en 53750.

Voor het archiefonderzoek heeft het Adviescollege zich binnen deze archieven gericht op de dossiers die een relatie hebben met de staatsgreep in Suriname op 25 februari 1980 en de Decembermoorden in de nacht van 7 op 8 december 1982.²³ In totaal zijn er ruim 90 dossiers bekeken. Hiervan zijn 52 dossiers beperkt openbaar vanwege de onevenredige benadeling van natuurlijke of rechtspersonen. Elf dossiers zijn beperkt openbaar vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten en vier dossiers vanwege de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Vanwege de samenhang met de motie en de dossiers die wel beperkt openbaar zijn, heeft het Adviescollege ook 25 openbare dossiers ingezien en meegenomen in zijn beoordeling van de mogelijkheid tot openbaarheid van andere dossiers.

3.2 Tweede misverstand: alle stukken over Suriname zijn 'geheim'

Een ander misverstand is dat alle archieven/dossiers die over Suriname gaan 'geheim' zouden zijn. In dat verband wordt ook vaak het jaartal 2060 genoemd.²⁴ De dossiers over Suriname zouden pas na dit jaar openbaar worden. Journalisten, onderzoekers en wetenschappers zouden tot die tijd geen toegang hebben tot de informatie. Dat beeld is onjuist, zoals blijkt uit recente publicaties van onderzoekers die toegang hebben gekregen tot (bijna) alle beperkt openbare archieven.²⁵ Ook zijn veel dossiers uit de jaren tachtig over Suriname bij het Nationaal Archief openbaar en voor iedereen in te zien. Hoewel lang niet al deze dossiers over de coup en de Decembermoorden gaan, laten ze wel de Nederlandse betrokkenheid bij Suriname zien. Bovendien is het enige dossier dat pas in 2060 openbaar wordt, het dossier uit het archief van de Tweede Kamer. Alle beperkt openbare dossiers over Suriname uit het archief van Buitenlandse Zaken worden in de periode 2030 - 2057 openbaar.

Nu deze misverstanden zijn rechtgezet, zal het ACOI in de volgende paragrafen een korte toelichting geven bij de verschillende onderzochte archieven uit de periode 1975-1985. Daarin zullen we kort stilstaan bij de mate waarin de geraadpleegde dossiers per archiefvormer openbaar zijn en hoe onderzoekers – onder voorwaarden – toegang kunnen krijgen tot deze beperkt openbare dossiers.

Hoofdstuk 4 en bijlage A gaan vervolgens dieper in op de archieven van Buitenlandse Zaken, welke dossiers daaruit openbaar kunnen en waarom.

23 In het Codearchief van Buitenlandse Zaken over de jaren 1975 - 1984 zijn meer beperkt openbare dossiers over Suriname te vinden. Bijvoorbeeld over visserijconflicten of visumaanvragen. Deze dossiers heeft het ACOI niet bij dit advies betrokken.

24 Zo ook door oud-minister van ontwikkelingssamenwerking Jan Pronk in de documentaire 'Beste meneer Bouterse uit 2022 van Ananta Khemradj (op ongeveer 45 minuten).

25 Coups, contracoups en constitutie. Een kwarteeuw Nederlandse bemoeienis met Suriname 1975-2000, Bob de Graaf, Boom, 2025; Hans Valk: Een Nederlandse kolonel en de coup in Suriname, Ellen de Vries, Walburgers, 2021; Een geheim dossier over de staatsgreep van Desi Bouterse was gewoon in te zien in een Haags archief, Anoek Nuyens, De Correspondent, 2019 (Een geheim dossier over de staatsgreep van Desi Bouterse was gewoon in te zien in een Haags archief - De Correspondent).

3.3 Het Codearchief van Buitenlandse Zaken

Het archief van het Ministerie van Buitenlandse Zaken betreft voornamelijk documenten van het eigen departement, de Nederlandse vertegenwoordiging in het buitenland en de buitenlandse vertegenwoordigingen in Nederland. Het naoorlogse archief is in verschillende blokken van tien jaar naar het Nationaal Archief overgebracht. Het vierde blok, dat is opgebouwd over de periode 1975 t/m 1984, is in 2017 overgebracht.

De indeling van het archief is gebaseerd op de archiefcode die het ministerie hanteert en bestaat uit 9 hoofdrubrieken met een onderverdeling. Aan deze indeling ontleent het archief zijn naam: Codearchief.²⁶

3.3.1 Wat is nu al openbaar?

Veel dossiers uit het Codearchief van Buitenlandse Zaken zijn zondermeer in te zien: dat geldt bijvoorbeeld voor de honderden dossiers over ontwikkelingsprojecten die bijna allemaal openbaar zijn. Ze hebben bijvoorbeeld betrekking op de aanleg van de Kabalebo-dam, bevatten stukken van de Commissie Ontwikkelingssamenwerking Nederland-Suriname (CONS), maar ook over de samenwerking tussen de Universiteit van Suriname en universiteiten in Nederland, en stukken over (re-)migratie.²⁷

Ook een deel van de dossiers over de staatsgreep, de Decembermoorden en de Commissie Onderzoek Militaire Missie Suriname, is al openbaar. Zo zijn bijvoorbeeld alle maandverslagen inclusief een samenvattend verslag van kolonel Valk over de periode 1975 - 1980 openbaar, en ook documenten over de situatie in het paleis van president Ferrier direct na de coup van Desi Bouterse op 25 februari 1980.

3.3.2 En wat is nog niet openbaar...

In het besluit beperkingen openbaarheid over de Suriname-dossier²⁸, heeft de minister van Buitenlandse Zaken de openbaarheid van ruim 100 dossiers beperkt. Dat is vanwege de volgende redenen:

26 In het archief zijn ook zogenaamde codeberichten te vinden. Dit zijn de versleutelde berichten die zijn verstuurd tussen de Nederlandse ambassades in het buitenland en het ministerie. Uitleg over codeberichten is te vinden in paragraaf 5.2.6.

27 Deze stukken zijn in het Code-archief van Buitenlandse Zaken (archieftoegang 2.05.330) terug te vinden vanaf inventarisnummer 30157.

28 Zie het Besluit beperkingen openbaarheid van de minister van Buitenlandse Zaken van 11 april 2018, Stcrt. 2018, 22484. Dit besluit bevat een overzicht van de dossiers uit de periode 1975 - 1984 die over Suriname gaan en waarvan de openbaarheid is beperkt. Deze lijst is echter niet volledig: Het ACOI heeft ook dossiers aangetroffen die niet in dit Besluit zijn opgenomen, wel beperkt openbaar zijn en ook over Suriname gaan. Deze dossiers maken onderdeel uit van het Besluit beperkingen openbaarheid over alle overige inventarisnummers uit het Codearchief 1975-1984, namelijk die van 30 april 2018, Stcrt. 2018, 31601.

- In een tweetal dossiers is de openbaarheid beperkt vanwege het privacygevoelige karakter van sommige stukken. Het betroffen dan met name brieven die op persoonlijke titel zijn geschreven met bekendmaking van persoonlijke gegevens.
- Zeven dossiers zijn beperkt openbaar vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten omdat hierin tot bronnen herleidbare informatie van inlichtingendiensten is opgenomen. Het betrof volgens de minister van Buitenlandse Zaken gegevens die zijn verworven met behulp van buitenlandse inlichtingendiensten of documenten die de nationale inlichtingendiensten mede op basis van gegevens van die diensten hebben opgesteld. Deze gegevens en documenten kunnen worden gebruikt om inzicht te krijgen in de werkwijze van deze diensten.
- In bijna 80 dossiers is volgens de minister van Buitenlandse Zaken informatie aangetroffen van personen van wie de anonimiteit op dat moment voor lange tijd gewaarborgd moet worden. Reden hiervoor is de rol die zij destijds hadden bij gebeurtenissen in Suriname, de positie die zij innamen ten opzichte van de toenmalige autoriteiten en de verhouding tot de Nederlandse autoriteiten, en in het bijzonder de gevoeligheid van de informatie die zij aan de Nederlandse autoriteiten verschafte. Het gaat om personen die zich, binnen de toenmalige context, tegen de militaire dictatuur keerden. Openbaarmaking van hun identiteit brengt mogelijk schade toe aan hun huidige belangen en kan hen, hun families en mensen in hun omgeving in gevaar brengen. De openbaarheid van deze dossiers is daarom door de minister beperkt vanwege de onevenredige benadeling en niet vanwege de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.²⁹

In bijlage D is een toelichting op het openbaarheidsregime onder de Archiefwet opgenomen.

3.3.3 ...of toch een beetje 'openbaar'?

Het Adviescollege heeft gezien dat ook inzage in de dossiers met een beperkte openbaarheid wel degelijk mogelijk is. Het ministerie van Buitenlandse Zaken is altijd ruimhartig omgegaan met verzoeken om inzage van journalisten en onderzoekers altijd ruimhartig omgegaan met verzoeken om inzage, ook toen het archief nog niet was overgedragen aan het Nationaal Archief (dat overbrenging was in 2018) en ook wanneer het archief was gelabeld als beperkt openbaar vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten.

29 Het is het ACOI opgevallen dat bij toepassing van deze openbaarheidsbeperking in de meeste gevallen een termijn van 60 jaar is toegepast, maar bij een aantal dossiers hier van (onverklaarbaar) wordt afgeweken, waardoor de termijnen uiteindelijk schommelen tussen 57 en 62 jaar.

Voor de overgebrachte dossiers die beperkt openbaar zijn vanwege de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer of om te voorkomen dat personen of instanties onevenredig benadeeld worden bij openbaarmaking, gelden nu de algemene regels voor inzage van het Nationaal Archief en is inzage in de dossiers onder voorwaarden mogelijk.³⁰

Tot slot is een deel van de overgebrachte dossiers beperkt openbaar vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten. In die gevallen besluit het ministerie van Buitenlandse Zaken zelf of raadpleging van de dossiers mogelijk is en onder welke voorwaarden. Dit doet het ministerie op basis van de openbaarheidsregels die van toepassing zouden zijn geweest wanneer de dossiers niet waren overgebracht naar het Nationaal Archief.

3.3.4 Advies Rijksarchivaris over het Codearchief³¹

Op 29 maart 2018 adviseert de Rijksarchivaris over de beperkingen die de minister van Buitenlandse Zaken wil stellen aan de openbaarheid van de dossiers betreffende Suriname in het Codearchief 1975 tot 1985. De Rijksarchivaris stelt – kort gezegd – in zijn advies vast dat een aantal beperkingen aan de openbaarheid niet nodig is. Bij een ander deel is de motivering door het ministerie van Buitenlandse Zaken ontoereikend. Hierdoor is de beslissing de openbaarheid van de dossiers te beperken onnavolgbaar. In het uiteindelijke besluit van de minister van Buitenlandse Zaken zijn deze adviezen grotendeels niet opgevolgd. Uit het besluit wordt niet duidelijk waarom de minister afwijkt van het advies van de Rijksarchivaris.

Tot slot vraagt de Rijksarchivaris de minister van Buitenlandse Zaken om in het Besluit beperkingen openbaarheid een aantal richtlijnen op te nemen voor de beoordeling van inzageverzoeken, zodat hij een afweging kan maken die zowel recht doet aan het belang van de betrokkenen als het belang van het onderzoek. Ook deze richtlijnen zijn uiteindelijk niet in het Besluit opgenomen.

30 Zie bijlage D voor de precieze werkwijze voor inzage in beperkt openbare archieven.

31 Dit advies van de Rijksarchivaris is niet gepubliceerd. Zie voetnoot 10. ACOI heeft het advies opgenomen in Bijlage E.

3.4 Het archief van de Tweede Kamer³²

In het archief van de Tweede Kamer is een viertal dossiers aangetroffen die betrekking hebben op het onderzoek naar de Militaire Missie in Suriname. Hierbij lag de nadruk vooral op de stukken die door de minister van Defensie destijds (vertrouwelijk) naar de Tweede Kamer zijn gestuurd, naar aanleiding van het debat over het rapport van de Commissie Pronk³³ uit 1984. Eén inventarisnummer betrof een getuigenverklaring van de heer Mungra, die expliciet vroeg om bronbescherming. Dat dossier is openbaar geworden na zijn overlijden in 2013. Het rapport en het aanvullende rapport van de Commissie Pronk is aangetroffen in twee openbare dossiers.

Alleen de bijlagen die door de minister van Defensie destijds vertrouwelijk naar de Tweede Kamer zijn gestuurd, zijn opgenomen in inventarisnummer 20421 en zijn vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten pas na 2060 in te zien.^{34,35}

In april 2025 heeft de Tweede Kamer besloten dat iedereen dit dossier zonder enige beperking kan raadplegen.³⁶ Hierbij spelen volgens de Tweede Kamer twee overwegingen een rol: het betreffende dossier blijkt ook aanwezig te zijn in een andere openbare collectie en de Tweede Kamer is bij nadere beoordeling van oordeel dat openbaarmaking van dit dossier de belangen van de Staat of zijn Bondgenoten niet langer schaadt. De Tweede Kamer is voornemens de openbaarheidsbeperking op dit dossier zo spoedig mogelijk op te (laten) heffen na inwerkingtreding van de nieuwe Archiefwet.

32 Het ACOI heeft de volgende inventarisnummers geraadpleegd: 20421, 12955, 12956 en 12956a uit het archief van de Tweede Kamer 1945 -2010 (archieftoegang 2.02.28).

33 Rapport van de commissie van onderzoek naar de rol van de Nederlandse Militaire Missie in Suriname voor, tijdens en na de staatsgreep van 25 februari 1980, alsmede naar de behandeling van daarover bij het ministerie van Defensie binnengekomen ambtelijke gegevens, Den Haag, 28 februari 1984. Meer over de Commissie Pronk is te vinden in bijlage C.

34 In dat geval geldt de regel dat inzageverzoeken moeten worden beoordeeld door de oorspronkelijke archiefvormer (in dit geval de Tweede Kamer) aan de hand van de regelingen inzake het recht op informatie die zouden gelden als de dossiers niet naar een archiefdienst waren overgebracht. Nu er geen regeling is inzake het recht op informatie die betrekking heeft op vertrouwelijk ter inzage gelegde stukken bij de Tweede Kamer, kan ook geen beoordeling plaatsvinden. Dat zou betekenen dat deze stukken tot 2060 voor niemand toegankelijk zouden zijn. Zie ook voetnoot 11.

35 Zie ook Jan Pronk, *Suriname van wingewest tot natiestaat*, LM Publishers, 2020, p. 276 / 277.

36 Het dossier is beperkt openbaar vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten, waardoor de Tweede Kamer als voormalig archiefvormer over de inzage beslist.

3.5 Het archief van het ministerie van Justitie³⁷

In een openbaar dossier van dit archief is een afschrift aangetroffen van het rapport van de Commissie Pronk, samen met een aantal aanbiedingsbrieven.

3.6 Het persoonsdossier van Desi Bouterse in het archief van de BVD³⁸

Het persoonsdossier van Desi Bouterse over de periode 1981 t/m 1990 is beperkt openbaar vanwege de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Echter, sinds het overlijden van Bouterse eind 2024 is het verkrijgen van toestemming om die dossiers te mogen raadplegen alleen nog maar een formaliteit. Vanwege de openbaarheidsbeperking is het niet mogelijk om kopieën van de documenten te maken. In de dossiers is vooral informatie te vinden die de BVD via anderen over Bouterse heeft verzameld. Eén dossier bevat alleen krantenknipsels, de andere twee ook informatierapporten met bronvermelding. Het ACOI heeft geen documenten aangetroffen die direct verband houden met de Sergeantencoup of de Decembermoorden.

3.7 Het particuliere archief van SGP-Kamerlid Van Rossum³⁹

Tot slot heeft het Adviescollege in een particulier archief van het SGP-kamerlid Van Rossum zowel de openbare stukken van het rapport aangetroffen, alsook de door de minister van Defensie destijds vertrouwelijk aan de Tweede Kamer gezonden stukken.⁴⁰ Van Rossum heeft zijn archief overgedragen aan het Nationaal Archief en het is volledig openbaar.⁴¹ Het ACOI is tijdens het archiefonderzoek op dit archief gewezen door medewerkers van het Nationaal Archief.

37 Inventaris van het archief van het Ministerie van Justitie, A-dossiers en voorlopers, (1923) 1949-1987, archieftoegang 2.09.105, inventarisnummer 5881.

38 Inventaris van het archief van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) en voorgangers van het Ministerie van Binnenlandse Zaken: persoonsdossiers, archieftoegang: 2.04.125, inventarisnummers 53748 t/m 53750

39 Inventaris van het archief van ir. H. van Rossum, archieftoegang 2.21.335, inventarisnummers 106 t/m 109 (stukken betreffende de staatsgreep van 25 februari 1980).

40 In bijlage B is de lijst met stukken opgenomen die de minister van Defensie vertrouwelijk naar de Tweede Kamer heeft gestuurd.

41 Anders dan bij archieven van de overheid, is bij overbrenging van een particulier archief vaak sprake van een overeenkomst. Daarin zijn afspraken vastgelegd over openbaarheid, inventarisatie en beheer. Vaak is er sprake van een schenking, maar ook bruikleen komt voor.

Het Nationaal Archief heeft bij ontvangst van dit particuliere archief geconstateerd dat deze vertrouwelijk aan de Kamer gestuurde stukken ook in andere archieven voorkwamen, en deze stukken daar beperkt openbaar waren vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten. Daarom heeft het Nationaal Archief besloten dat deze stukken niet openbaar konden blijven en zijn de stukken destijds afgezonderd.⁴² De stukken waren via de andere archieven wel toegankelijk, onder de voorwaarden van de beperking. Het Nationaal Archief is voornemens, gelet op de bevindingen van het ACOI, om de betreffende stukken openbaar toegankelijk te maken.

3.8 Niet kunnen inzien, wel relevant: het archief van het ministerie van Defensie

Gezien de wijze waarop het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Defensie destijds taken en bevoegdheden hebben verdeeld, bevat ook het archief van het ministerie van Defensie waarschijnlijk belangrijke informatie over de rol van de militaire missie in Suriname en de coup.⁴³ Relevante dossiers uit het archief van het ministerie van Defensie heeft het Adviescollege niet kunnen raadplegen, omdat de minister van Defensie de archieven over deze periode nog niet heeft overgebracht naar het Nationaal Archief. Het ACOI roept de minister van Defensie op deze archieven zo spoedig mogelijk over te brengen naar het Nationaal Archief en bij het stellen van openbaarheidsbeperkingen de uitkomsten van onderhavig advies te volgen.⁴⁴

42 Omdat het hier een particulier archief betrof kon het Nationaal Archief niet zelf de openbaarheid van het dossier beperken. Vanwege het overlijden van de heer Van Rossum kon ook hij dit niet alsnog zelf doen.

43 Aanwijzingen hiervoor heeft het ACOI aangetroffen in de inleiding van de inventaris bij het archief van de Centrale Organisatie van het Ministerie van Defensie 1976 - 1991 (archieftoegang 2.13.219), p. 18: "Uit het archief zijn enkele archiefbescheiden overgeheveld ter completering voor een aparte inventaris collectie Suriname., 1975-1995, welke op last van de politieke leiding is aangelegd."

44 Archiefvormers zijn verplicht hun archieven die voor blijvende bewaring in aanmerking komen na 20 jaar over te brengen naar een archiefdienst. In het wetsvoorstel voor de nieuwe Archiefwet is deze termijn verkort naar 10 jaar.

4 Is er ruimte om de openbaarheid te vergroten?

4.1 Ja die ruimte is er; maak meer dossiers over Suriname openbaar

Het Adviescollege heeft op basis van de beschrijving in de inventaris van het archief van Buitenlandse Zaken over de periode 1975 tot 1985 alle beperkt openbare dossiers bekeken die betrekking hebben op Suriname. Daarnaast is een aantal openbare dossiers ingezien omdat ze ook betrekking hebben op de coup en/of de Decembermoorden, of als vergelijkingsmateriaal.

Daarbij heeft het ACOI steeds gekeken of de door de minister van Buitenlandse Zaken toegepaste beperkingsgrond nog van toepassing is of dat het belang van openbaarheid (inmiddels) zwaarder weegt. Het Adviescollege komt tot de conclusie dat de geraadpleegde beperkt openbare dossiers nu al openbaar kunnen worden gemaakt.

4.2 Korte toelichting en onderbouwing

Archiefvormers moeten de beperkingsgronden 'het belang van de Staat of zijn bondgenoten' en 'het voorkomen van een onevenredige benadeling' terughoudend toepassen. Ook vallen slechts een beperkt aantal aangelegenheden onder deze beperkingsgronden. Zo heeft de wetgever bij het belang van de Staat of zijn bondgenoten vooral informatie van inlichtingen- en veiligheidsdiensten of informatie met een militair karakter voor ogen gehad. Van onevenredige benadeling kan bijvoorbeeld sprake zijn wanneer openbaarmaking van informatie van een anonieme getuige in een spraakmakende strafzaak alsnog tot identificatie leidt en zijn leven en dat van zijn naasten hierdoor in gevaar komt.⁴⁵

⁴⁵ Zie voor een toelichting bijlage D.

Het is het Adviescollege opgevallen dat een groot aantal stukken destijds zijn gerubriceerd als geheim of zeer geheim.⁴⁶ Dat kan op zich geen reden zijn om de openbaarheid van een dossier te beperken. Bij overbrenging naar een archiefdienst vervallen alle rubriceringen en zal opnieuw moeten worden beoordeeld of een openbaarheidsbeperking noodzakelijk is. Tijdsverloop is ook hier een belangrijke factor. Zo kunnen vluchtgegevens van de ambassadeur of bewindslieden opgenomen in codeberichten uit 1980 op het moment zelf heel goed classificeren als geheim of zeer geheim, anno 2026 is dat niet langer het geval.

De beperkingen aan de openbaarheid zijn in veel gevallen door de tijd ingehaald. Veel informatie is openbaar geworden, mede doordat het ministerie van Buitenlandse Zaken zelf altijd ruimhartig de dossiers heeft opengesteld voor onderzoekers. Onderzoekers hebben vrijelijk mogen citeren uit de dossiers. Ook zijn betrokken personen inmiddels overleden, of worden de belangen van personen en instanties niet (langer) onevenredig benadeeld bij openbaarmaking van de dossiers. Daar komt bij dat de minister van Buitenlandse de openbaarheid van het merendeel van de dossiers niet heeft beperkt vanwege de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, maar alleen om een onevenredige benadeling van personen of rechtspersonen te voorkomen.

Bovendien speelt hierbij dat het historische karakter van het materiaal bij het afwegen van belangen altijd een extra gewicht in de schaal legt bij het bepalen van het belang van de openbaarheid. Volgens de wetgever zal slechts bij uiterste noodzaak aan het bijzondere belang dat tot geheimhouding strekt de doorslag kunnen worden gegeven.⁴⁷

In bijlage A licht het ACOI toe welke informatie is aangetroffen in de beperkt openbare dossiers, en waar nodig ook de openbare dossiers. De bijlage begint bij de dossiers die het meeste zeggen over de coup en de Decembermoorden.

46 Overheidsdocumenten en gevoelige informatie kunnen een rubricering (classificatie) krijgen om staats- en departementale belangen te beschermen. De niveaus zijn: Staatsgeheim Zeer geheim, Staatsgeheim Geheim, Staatsgeheim Confidentieel en Departementaal Vertrouwelijk. Degene die een document maakt, rubriceert dit ook waarbij de vastgestelde richtlijnen worden gevolgd. Die staan voor de rijksoverheid in het Besluit Voorschrift informatiebeveiliging Rijksdienst Bijzondere Informatie (VIRBI).

47 Memorie van Toelichting bij herziening van de Wet openbaarheid van bestuur, over de verhouding tussen de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) en de Archiefwet, Kamerstukken II 1993/1994, 22 866, nr. 17, p. 2.

4.3 Gesprekken met betrokkenen

Ter ondersteuning van het archiefonderzoek, heeft het Adviescollege gesproken met verschillende personen.⁴⁸ Uit de gesprekken komt naar voren dat bij bijna alle geïnterviewde personen het idee leeft dat in Nederlandse archieven 'de waarheid' te vinden is over de betrokkenheid van Nederland bij de coup. Zoals in het voorwoord is opgemerkt, denkt het ACOI dat de onderzochte archieven hierover geen nieuwe inzichten zullen opleveren. Wel bevatten de archieven veel informatie over de gebeurtenissen van toen vanuit het perspectief van medewerkers van de Nederlandse ambassade en ministeries. Maar belangrijker nog: het is goed wanneer burgers dit met eigen ogen kunnen zien en onderzoeken. Want die wens heeft het Adviescollege vaak gehoord. Zoals een geïnterviewde het verwoorde: "Openbaarheid van de archieven is de enige manier om een definitieve streep te zetten onder decennia van speculatie."

Een aantal geïnterviewden wezen nog op de speciale band tussen Nederland en Suriname. Die is te waardevol om te laten vertroebelen door schaduwen uit het verleden. Zij zien het openen van de archieven als een daad van erkenning en herstel. Uitstel hiervan voedt alleen maar (complot-) theorieën die niet op feiten zijn gebaseerd.

48 Waaronder een oud-minister, oud-Tweede Kamerlid, onderzoeker/journalist, een medewerker van de Black Archives en personen die de coup en de Decembermoorden van dichtbij meemaakten.

BIJLAGEN

5 Bijlage A

Beoordeling beperkt openbare archiefstukken

In dit hoofdstuk onderbouwt het Adviescollege zijn beoordeling van de beperkt openbare archiefstukken. Het Adviescollege heeft hierbij niet de ordening van het archief aangehouden, maar de dossiers vooropgezet die het meest te maken hebben met de Sergeantencoup en de Decembermoorden. Vervolgens zijn de dossiers gegroepeerd op beperkingsgrond: onevenredige benadeling, het belang van de Staat of zijn bondgenoten of eerbiediging persoonlijke levenssfeer. Elk blokje van dossiers met dezelfde beperkingsgrond eindigt met een onderbouwing waarom deze dossiers openbaar kunnen worden. De paragrafen eindigen met de dossiers die al openbaar zijn.

5.1 Onderzoek naar rol Militaire Missie door de Commissie Pronk (1984 en 1985)

De Commissie Onderzoek Militaire Missie Suriname (kortweg COMMS, maar meestal Commissie Pronk genoemd naar de voorzitter Bart Pronk) heeft op 23 augustus 1983 van de regering de opdracht gekregen de rol van de Nederlandse Militaire Missie in Suriname te onderzoeken. Dit naar aanleiding van een reeks artikelen in Vrij Nederland uit 1983 en daardoor ontstane publieke en politieke onrust. Drong een deel van de Tweede Kamer in eerste instantie nog aan op een parlementaire enquête, uiteindelijk was hiervoor echter onvoldoende draagvlak, ondanks een brede behoefte aan een onderzoek.⁴⁹ De middenweg werd gevonden door het instellen van de ambtelijke onderzoekscommissie Pronk.

⁴⁹ Een parlementaire enquête zou met openbare verhoren en een expliciet politiek karakter de gespannen verhoudingen met Suriname verder op scherp zetten. Daarbij speelde dat in een onafhankelijke commissie onder leiding van een rechter vertrouwelijker kon worden gewerkt met de verkregen (inlichtingen-) informatie en getuigenverhoren.

Het ministerie van Buitenlandse Zaken stelde een omvangrijk dossier samen om de Commissie Pronk in staat te stellen de gevraagde helderheid te verschaffen over wat er feitelijk bekend was, wat de militaire missie precies had gedaan en over al dan niet gemiste signalen van een coup. Een vijftal kopieën is aan de commissie verstrekt.⁵⁰ Dit verzameldossier is onder zeventien afzonderlijke inventarisnummers terug te vinden in het archief en bestaat uit de volgende dossiers:

Commissie van onderzoek naar de betrokkenheid van de Nederlandse Militaire Missie in Suriname (NMMS) bij de machtsovername op 25 februari 1980

- Inventarisnummers 25379 t/m 25395 (17 dossiers)
- Archiefteogang 2.05.330
- 9 dossiers openbaar
- 1 dossier beperkt openbaar vanwege eerbiediging persoonlijke levenssfeer
- 1 dossier beperkt openbaar vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten
- 6 dossiers beperkt openbaar vanwege voorkomen onevenredige benadeling

Inventaris-nummer	Beschrijving ⁵¹	Huidige beperking	Advies ACOI
25379	Algemeen 1976 - 1986	Onevenredige benadeling Tot 2047	Openbaar

Verschillende codeberichten over inzet en toekomst militaire missie in Suriname, codeberichten over de coup en de Decembermoorden. Memo's van Buitenlandse Zaken over al dan niet instellen van onderzoek naar de Nederlandse betrokkenheid bij de coup. Berichten vanuit de ambassade met verslagen van gesprekken met militairen en burgers die iets konden vertellen over de coup. Communicatie met de Commissie Pronk, waaronder verzoek van de Commissie om codeberichten over de heer Resida te vernietigen. De heer Resida verzocht indertijd bij zijn getuigenis voor de Commissie Pronk om bronbescherming, maar in latere publicaties heeft hij in het openbaar herhaald wat hij eerder had verklaard.⁵² De originele codeberichten zijn uiteindelijk niet vernietigd, wel de gemaakte kopieën.

50 De ministeriële verantwoordelijkheid voor de militaire missie lag bij de Minister van Buitenlandse Zaken. De missie maakte namelijk onderdeel uit van de ambassade in Paramaribo. De ministeriële verantwoordelijkheid voor de Commissie Pronk lag bij de minister van Defensie en ook de archieven van deze commissie zullen bij het ministerie van Defensie berusten.

51 Het ACOI hanteert hier de beschrijving zoals opgenomen in de inventaris van het Codearchief van het minister van Buitenlandse Zaken, archiefteogang 2.05.330.

52 Zie de eerdergenoemde boeken van Ellen de Vries en Bob de Graaff in voetnoot 24.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
25380	Taak en omvang van de NMMS en de benoeming en aflossing van het hoofd van de NMMS 1975 - 1981	Onevenredige benadeling Tot 2043	Openbaar

Meerdere codeberichten over de beëindiging van de militaire missie in mei 1981, brieven over personeelsbeoordelingen. Opgenomen in dit inventarisnummer is een dossier F met formele stukken over de taak en omvang van NMMS en de benoeming en aflossing van de HMMS, o.a. in de vorm van verslagen van het politiek beraad en defensieberaad.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
25386	De coup van 25 februari 1980 en de eventuele betrokkenheid van de NMMS daarbij (dossier G)	Onevenredige benadeling Tot 2041	Openbaar

De stukken zijn gemerkt G1 t/m 21. G1-2, G4-6 en G19 ontbreken. Betreft voornamelijk codeberichten tussen Paramaribo en Den Haag. Bevat ook verslag van een gesprek tussen kolonel Hans Valk en de minister van Defensie op 18 maart 1980 in aanwezigheid van staatssecretaris Van Lent en de SG. Zo ook een nota van kolonel Maarseveen met een verslag van de debriefing van kolonel Hans Valk op 16 maart 1980.⁵³

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
25388	Personeelsproblemen binnen de NMMS en correspondentie van kolonel G.J. Maarseveen (dossier I) 1978 - 1981	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar

Bevat een inhoudsopgave naar 25 genummerde documenten die gaan over de personeelsproblematiek binnen de NMMS en correspondentie van kolonel Maarseveen daarover. Bevat functioneringsgesprekken met een aantal inmiddels overleden personen.

⁵³ In het boek van Ellen de Vries worden regelmatig codeberichten uit dit inventarisnummer geciteerd.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
25390	Onderzoek naar de dienstverrichting van P.R. Meijer bij het bureau van de defensieattaché bij de ambassade te Suriname (dossier K) 1981 - 1983	Onevenredige benadeling Tot 2044	Openbaar

Dossier K begint met een kort verslag van het functioneren van de heer Meijer, voor een bepaalde periode defensieattaché in Paramaribo. De gebeurtenissen zijn vrij tragisch van aard. De heer Meijer is in 1983 overleden bij een eenzijdig verkeersongeluk. In het uitgebreide dossier zijn meerdere stukken opgenomen waarin het functioneren van de heer Meijer wordt besproken.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
25393	Diverse brieven, visies en notities (dossier N)	Onevenredige benadeling Tot 2044	Openbaar

Hierin zitten een achttal zeer verschillende brieven, notities en visies van verschillende personen. Zo is de inhoud van de eerste brief zeer gelaten en vraagt de schrijfster zich af waar we ons druk om maken. Maar ook een verslag van een telefoongesprek tussen minister De Ruiter en professor Hoefnagels is in dit dossier opgenomen.

Waarom kunnen deze (bovenstaande) dossiers openbaar?

Volgens de minister was een openbaarheidsbeperking in deze dossiers nodig vanwege de rol die betrokkenen destijds hadden bij de gebeurtenissen in Suriname, de positie die zij innamen ten opzichte van de toenmalige autoriteiten en de verhouding tot de Nederlandse autoriteiten, in het bijzonder de gevoeligheid van de informatie die zij aan de Nederlandse autoriteiten verschaften. Het zou gaan om personen die zich, binnen de toenmalige context, tegen de militaire dictatuur keerden. Openbaarmaking van hun identiteit brengt mogelijk schade toe aan hun huidige belangen en kan hen, hun families en mensen in hun omgeving in gevaar brengen.

Het ACOI heeft geen informatie in deze dossiers aangetroffen die nu nog betrokkenen kan schaden. Niet alleen zijn veel betrokken inmiddels overleden, ook is de huidige situatie in Suriname niet meer vergelijkbaar met 10 jaar geleden (het moment waarop deze archieven aan het Nationaal Archief werden overgedragen én Bouterse nog president van Suriname was). Veel van de informatie is inmiddels ook openbaar gemaakt door onderzoekers die vrijelijk mochten publiceren uit de stukken.

De taak en omvang van de Nederlandse Militaire Missie Suriname (NMMS) en de benoeming en aflossing van het hoofd van NMMS zijn herhaaldelijk punt van aandacht geweest. Het ACOI heeft verslagen en notulen aangetroffen van het politiek beraad en de defensieraad uit 1980, maar deze documenten kunnen niet vallen onder het voorkomen van een onevenredige benadeling van personen of instanties. De genoemde personen of instanties zijn namelijk allemaal genoemd in het kader van hun functie en/of taakuitoefening. Deze beperkingsgrond is niet bedoeld voor deze informatie en kan dan ook niet de reden zijn geweest voor een openbaarheidsbeperking.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
25389	Stukken betreffende het Landmacht-inlichtingendienst-rapport (LAMID-rapport) met betrekking tot het artikel van 30 juli 1983 in Vrij Nederland (dossier J) 1981 - 1983	Staat of zijn bondgenoten Tot 2034	Openbaar

Bevat naast het rapport van de LAMID (rapport Koenders), verschillende nota's (aantekeningen) van het hoofd van de LAMID, kolonel Schulte, kopieën van krantenartikelen en transcripten van interviews met kolonel Valk. Voor wat betreft de 'gevoelige' stukken komen deze overeen met de stukken die zijn aangetroffen in inventarisnummer 20421 uit het archief van de Tweede Kamer.

Waarom kan dit (bovenstaande) dossier openbaar?

Tot voor kort konden onderzoekers inventarisnummer 20421 uit het archief van de Tweede Kamer vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten tot 2060 niet inzien. Eind vorig jaar heeft de Tweede Kamer besloten iedereen die daarom vraagt zonder nadere voorwaarden inzage in dossier 20421 te verlenen. Hiermee zijn de documenten de facto openbaar en ziet het ACOI geen reden meer om de openbaarheid van dezelfde stukken in het archief van Buitenlandse Zaken nog tot 2034 te beperken.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
25394	Diverse persoonsgegevens 1976 - 1981	Eerbiediging persoonlijke levenssfeer Tot 2057	Openbaar

In deze reeks inventarisnummers is alleen dit dossier beperkt openbaar vanwege de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Het dossier bevat uiteenlopende stukken: wetsontwerpen voor de continuering van de militaire missie in Suriname, brieven van gevangenen en familieleden aan de president van Suriname en het militair gezag, en uitgebreide rapportages van Maarseveen om het functioneren van de militaire missie in kaart te brengen (debriefingen). Deze rapportages betreffen bijna allemaal (persoons-) dossiers van (oud-) militairen en anderen in functie als medewerker van de militaire missie waaronder o.a. Ormskerk, Valk en Rambocus en bevatten oordelen van de opsteller over de rol van deze personen.

Waarom kan dit (bovenstaande) dossier openbaar?

Waarschijnlijk zijn niet alle personen in dit dossier al overleden. Verder onderscheidt dit dossier zich op dit punt niet van de andere zestien inventarisnummers die zijn opgesteld voor de Commissie Pronk. Ook hierin komen allerlei persoonsgegevens voor en deze dossiers worden wel eerder dan 2057 openbaar. Het enkele feit dat persoonsgegevens voorkomen in een dossier is niet voldoende om op deze grond een openbaarheidsbeperking te stellen. Dan zouden vrijwel alle dossiers beperkt openbaar zijn. Door de structuur van het dossier en de wijze van beschrijven in de inventaris is het niet mogelijk om op naam van een specifiek persoon of gebeurtenis te zoeken. Met andere woorden: het dossier is niet systematisch doorzoekbaar. Het betreft vaak ook gegevens van personen in een functie die met enige regelmaat in de openbaarheid treden/ traden.

Voor een beter begrip van de inhoud van dit inventarisnummer, zou het ACOI ervoor willen pleiten om de beschrijving aan te passen, zodat het beter overeenkomt met de inhoud van het dossier.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking
25381	Instructie voor het hoofd van de NMMS (dossier A) 1975 - 1983	Geen. Is openbaar

Bevat o.a. brief aan de Commissie Pronk als introductie op de inhoud van de dossiers A t/m L (de door Buitenlandse Zaken samengestelde verzameldossiers). Daarnaast formele stukken over de aanstelling en taakomschrijving van het HMMS en de NMMS.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking
25382	Algemene gegevens over de gebeurtenissen en personen met betrekking tot Suriname in de periode 1974 - 1983 (dossier B)	Geen. Is openbaar

Bevat een opsomming van de gebeurtenissen vanaf 18 december 1974 t/m 28 februari 1983. Daarnaast overzichten met namen uit deze periode van medewerkers van de militaire missie, de LAMID, de verschillende ambassadeurs, de hoofden van de Dienst Westelijk Halfrond bij Buitenlandse Zaken, de verschillende ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie, de staatssecretarissen, de ministers-president etc.

Inventaris nr.	Beschrijving	Huidige beperking
25383	Verslagen van het hoofd van de NMMS, kolonel H. Valk (dossier C) 1975 - 1980	Geen. Is openbaar

Kolonel Valk heeft een aantal verslagen geselecteerd die in zijn ogen van belang waren voor het onderzoek van de Commissie Pronk. In het dossier zijn verschillende maandverslagen uit de periode 25 november 1975 t/m mei 1980 aangetroffen, inclusief een samenvattend verslag over deze periode. Hierbij zitten ook de verslagen van kort voor en na de coup. Een deel van de verslagen zijn opgenomen in beperkt openbare dossiers.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking
25384	Kamerstukken en Kamervragen (dossier D) 1980 -	Geen. Is openbaar

Bevat alleen kamerstukken en Kamervragen. Geen ambtelijke stukken aangetroffen met voorstellen voor beantwoording van de vragen. Bevat ook relevante krantenartikelen.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking
25385	Politieke rapportage van de ambassade te Paramaribo in de periode voorafgaand aan en kort na de staatsgreep (dossier E) 1979-1980	Geen. Is openbaar

In dit dossier zijn alleen overzichten aangetroffen met nummers van relevante codeberichten. De codeberichten zelf zijn niet in dit dossier aangetroffen, maar zijn opgenomen in de andere dossiers die voor de Commissie Pronk zijn opgesteld. Overigens zijn deze codeberichten ook terug te vinden in dossiers waarin de verzonden en ontvangen codeberichten zijn opgenomen. Voor de duidelijkheid zou de beschrijving van dit inventarisnummer aangepast kunnen worden.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking
25387	Verslagen van het hoofd van de NMMS, kolonel G.J. Maarseveen, over de periode 16 juni - 1 augustus 1980 (dossier H)	Geen. Is openbaar

Bevat net als inventarisnummer 25383 de verslagen van het hoofd van de militaire missie Suriname, nu van de hand van kolonel Maarseveen. Een deel van deze verslagen is ook te vinden in beperkt openbare dossiers

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking
25391	Artikelen in Vrij Nederland van 25 december 1982 en 8 januari 1983 over de betrokkenheid van de NMMS bij de coup Bouterse met daarop betrekking hebbende stukken en Kamervragen (dossier L) 1982-1983	Geen, Is openbaar

Bevat naast kopieën van de artikelen verschenen in Vrij Nederland ook een becommentariëring van kolonel Valk én kolonel Maarseveen van een aantal beweringen in het eerste artikel.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking
25392	Selectie van perspublicaties in chronologische volgorde (dossier M) 1980 - 1983	Geen. Is openbaar

Bevat een grote verscheidenheid aan artikelen en publicaties verschenen in kranten en andere gremia over de coup en de Decembermoorden

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking
25395	Rapport van de Commissie van Onderzoek Militaire Missie Suriname 1984	Geen. Is openbaar

Bevat het eerste rapport van de Commissie Pronk uit 1984 met de openbare bijlagen

5.1.1 De militaire missie in Suriname

Nederlandse Militaire Missie in Suriname (NMMS)

- Inventarisnummers 14096 t/m 14100 (5 dossiers)
- Archieftoegang 2.05.330
- 1 dossier openbaar
- 1 dossier beperkt openbaar vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten
- 3 dossiers beperkt openbaar vanwege voorkomen onevenredige benadeling

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
14097	Militaire samenwerking tussen Nederland en Suriname 1979 - 1982	Onevenredige benadeling Tot 2045	Openbaar

Bevat diverse documenten over de bekostiging en voortzetting van de militaire samenwerking. Ook is een nota van 10 maart 1980 van kolonel Maarseveen aangetroffen met aanvullende informatie over de coup op basis van gesprekken met twee officieren uit het Surinaamse leger. Daarnaast zijn er documenten die zijn gebruikt voor de beantwoording van Kamervragen over de vermeende betrokkenheid van kolonel Valk bij de coup en stukken over de levering van militaire goederen aan Suriname

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
14098	Het beantwoorden van Kamervragen van E. Thijn en H.J. van den Bergh van 3 februari 1983, inzake de rol van de Nederlandse Missie ten tijde van de staatsgreep op 25 februari 1980, alsmede aangelegenheden betreffende de dienstplicht van Nederlanders van Surinaamse origine 1982 - 1984	Onevenredige benadeling Tot 2045	Openbaar

De Kamervragen zijn begin 1983 ingediend naar aanleiding van het eind december verschenen artikel in Vrij Nederland over de rol van kolonel Hans Valk bij de coup in de Suriname.

De opgenomen documenten hebben daar niet allemaal (direct) verband mee. Zo zijn ook codeberichten aangetroffen met vluchtdetails van medewerkers die naar Suriname vlogen, informatie over het ontslag van een medewerker en problemen bij het uitbetalen van zogenaamde suppletiegelden voor gepensioneerden.

Het ACOI heeft een tweetal brieven aangetroffen van een oud-militair waarin hij beschrijft hoe volgens hem de onderofficieren de coup in Suriname zonder Nederlandse betrokkenheid kon uitvoeren.

Het merendeel van de overige stukken betreffen codeberichten tussen Paramaribo en Den Haag om de gestelde vragen te kunnen beantwoorden.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
14099	Instelling van de commissie en het rapport van de commissie naar de rol van de Nederlandse Militaire Missie in Suriname voor, tijdens en na de staatsgreep van 25 februari 1980, alsmede naar de behandeling van daarover bij het Ministerie van Defensie binnengekomen ambtelijke gegevens 1983 - 1984	Onevenredige benadeling Tot 2045	Openbaar

Stukken met betrekking tot de officiële installatie van de commissie Pronk en uitnodigingsbrieven om te verschijnen voor de Commissie. Kamerbrieven die gaan over de voortgang van het rapport en wanneer het onderzoek zal zijn afgerond. Tot slot de aanbiedingsbrief van het rapport op 28 februari 1984 aan de Tweede Kamer.

Bevat ook Kamervragen en (concept) antwoorden over functioneren militaire missie in Suriname waarbij de BVD één van de vragen heeft beantwoord.

Tot slot is in dit dossier een memo aangetroffen met een verslag van een bijeenkomst tussen Buitenlandse Zaken en Defensie. De bijeenkomst had mede tot doel te bespreken welke maatregelen het kabinet zou nemen naar aanleiding van de uitkomsten van het rapport van de commissie Pronk. Zo vond Defensie dat er een balans gevonden moest worden tussen burgerpersoneel en militairen. Uiteindelijk is alleen de naam van kolonel Hans Valk in de aanbiedingsbrief terecht gekomen.

Waarom kunnen deze (bovenstaande) dossiers openbaar?

In de onderzochte dossiers heeft het ACOI geen namen aangetroffen van natuurlijke personen waarbij openbaarmaking zou leiden tot een onevenredige benadeling van deze personen. Ook hier zijn de dossiers niet op naam ontsloten. Ze zijn ook niet systematisch doorzoekbaar op naam. De reden van de minister van Buitenlandse Zaken om de openbaarheid van dit dossier te beperken lag niet in de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, maar in het gevaar op onevenredige benadeling bij openbaarmaking.

Het zijn in de meeste gevallen formele ambtelijke stukken zoals de instelling van een onderzoekscommissie en de beantwoording van Kamervragen. De namen die voorkomen in de stukken hebben betrekking op medewerkers van de overheid.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
14098	Maandelijks rapportage van de werkzaamheden van de Militaire Missie 1976 - 1984	Belang Staat of zijn bondgenoten Tot 2032	Openbaar

Alle maandverslagen zijn afkomstig van de ambassade van Paramaribo, waarbij één exemplaar bestemd was voor de minister van Buitenlandse Zaken en twee exemplaren voor de minister van Defensie.

De verslagen bevatten vooral een beschrijving van de feitelijke situatie binnen het SKM en andere relevante gebeurtenissen in Suriname. Er wordt weinig tot niets gezegd over de eigen inbreng van de Nederlandse militaire missie of het hoofd van de militaire missie.

Daarnaast gaan de rapportages in op benoemingen en overplaatsingen, op kwaliteit grote aankoopbeslissingen, over beperkingen van beschikbare middelen. Het maandverslag van november 1979 t/m eerste helft februari 1980 bevat de aanloop naar de coup op 25 februari. De daaropvolgende maandverslagen doen verslag van de coup en de nasleep.

Als laatste document is een verslag aangetroffen van de werkzaamheden van de Nederlandse Militaire Missie in Suriname over de periode 16.06 - 01.08 1980.

Waarom kan dit (bovenstaande) dossier openbaar?

In de stukken zijn geen documenten aangetroffen die iets zeggen over de actuele situatie met betrekking tot de krijgsmacht in Suriname. De betreffende krijgsmachtonderdelen bestaan als zodanig niet meer.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking
4100	Aanvullend rapport met bijlagen 1984	Geen. Is openbaar

Bevat het tweede, aanvullende, rapport van de Commissie Pronk uit 1985 met de openbare bijlagen.

5.1.2 Evacuatieplannen ('Zwarte Tulp')

In de inventaris van Buitenlandse Zaken zijn verschillende evacuatieplannen opgenomen met betrekking tot landen/werelddelen als Azië, Noord-Afrika en Midden-Oosten, Korea, Polen en Thailand. Zo ook voor Suriname. Alleen dit inventarisnummer is beperkt openbaar. In boeken over de coup van 25 februari 1980 wordt vaak gerefereerd aan een evacuatieplan (Zwarte Tulp) dat zou zijn bewerkt tot een blauwdruk voor de coup.

Voorbereiding van de eventuele evacuatie van Nederlanders uit diverse landen in noodsituaties

- Inventarisnummer 25421
- Archieftoegang 2.05.330
- 1 dossier
- dossier beperkt openbaar vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
25421	Suriname 1975 - 1984	Belang Staat of zijn bondgenoten Tot 2035	Openbaar

In het dossier zijn stukken aangetroffen die beschrijven hoe een noodevacuatie uitgevoerd gaat worden in geval van ongeregelde heden rondom de onafhankelijkheid van Suriname 1975. Bevat daarnaast correspondentie over de aanschaf van de benodigde goederen voor een evacuatie. Ook is correspondentie aangetroffen over het verzoek van de Verenigde Staten om ook meegenomen te worden in het evacuatieplan van Nederland.

Waarom kan dit (bovenstaande) dossier openbaar?

Gezien de ouderdom van het evacuatieplan (50 jaar), het plan geen actuele waarde meer heeft, én het evacuatieplan ook vrij toegankelijk is bij het Nederlands Instituut voor Militaire Historie⁵⁴, is er geen reden om de beperking aan de openbaarheid pas in 2035 te beëindigen.

⁵⁴ Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag, Suriname en de Nederlandse Antillen, Toegang 550, inventarisnummer 89: 'Bundel met bevelen en instructies voor operatie Zwarte Tulp, teneinde eventueel zich voordoende ongeregelde heden omstreeks de onafhankelijkheid van Suriname het hoofd te kunnen bieden.'

5.1.3 Binnenlandse militaire aangelegenheden

Binnenlandse militaire aangelegenheden

- Inventarisnummer 14008
- Archieftoegang 2.05.330
- 1 dossier
- Dossier beperkt openbaar vanwege voorkomen onevenredige benadeling

Inventarisnummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
14008	Suriname 1975 - 1984	Onevenredige benadeling Tot 2045	Openbaar

Dit dossier bevat stukken over de start van de Nederlandse militaire missie (oftewel: vertegenwoordiging) in Suriname. In dit dossier zijn bijvoorbeeld de afspraken te vinden tussen het ministerie van Buitenlandse Zaken en Defensie over de verdeling van verantwoordelijkheden en taken tussen beide ministeries.

In dit dossier zitten ook documenten over de samenstelling van het Surinaamse leger, militair materieel en wensen als de oprichting van een Surinaamse luchtmacht. Over de aanloop naar de coup op 25 februari 1980 zijn diverse codeberichten aangetroffen die berichtten over aanhoudende moeilijkheden in het Surinaamse leger.

Naar aanleiding van Kamervragen over het oprichten van een Surinaamse luchtmacht zijn hierover ook diverse codeberichten en krantenartikelen te vinden.

Waarom kan dit (bovenstaande) dossier openbaar?

In dit dossier komen geen personen of organisaties voor die bij openbaarmaking onevenredig worden benadeeld. Het betreft veelal feitelijke informatie, ondersteund met krantenberichten en officiële stukken zoals staatsbesluiten over de Surinaamse Krijgsmacht.

5.2 Overige dossiers over de coup en de Decembermoorden

5.2.1 Behandeling van Kamervragen over de dood van de heer Ormskerk

Fred Ormskerk was een Nederlands militair en werd op 30 april 1980 door het Surinaamse militaire regime gearresteerd omdat hij zou een tegencoup zou willen plegen. Op 1 mei 1980 werd hij dood aangetroffen in zijn cel in Paramaribo.

Het beantwoorden van Kamervragen van R.M. Haas-Berger, M. van der Stoel en J.P. Pronk van 22 mei en 1 juli 1980 betreffende de doodsoorzaak van F. Ormskerk, om het leven gekomen in 1980 tijdens een mislukte staatsgreep 1980 - 1981

- Inventarisnummer 6446
- Archieftoegang 2.05.330
- 1 dossier
- Dossier beperkt openbaar vanwege voorkomen onevenredige benadeling

Inventarisnummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
6446	Suriname; het beantwoorden van Kamervragen van R.M. Haas-Berger, M. van der Stoel en J.P. Pronk van 22 mei en 1 juli 1980 betreffende de doodsoorzaak van F. Ormskerk, om het leven gekomen in 1980 tijdens een mislukte staatsgreep 1980 - 1981	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar

In het dossier zijn naast vele krantenartikelen over de kwestie, Kamervragen en de beantwoording daarvan, ook brieven aangetroffen over de repatriëring van het lichaam van de heer Ormskerk, wie de kosten daarvan zou moeten nemen en ook de sectierapporten van het gerechtelijk laboratorium.

Waarom kan dit (bovenstaande) dossier openbaar?

Het ACOI heeft in het dossier geen stukken aangetroffen die personen bij openbaarmaking op enigerlei wijze onevenredig zouden kunnen benadelen. De sectierapporten kunnen wel gevoelig overkomen, zeker ook bij nabestaanden, maar afgewogen tegen het algemene belang van openbaarheid van overheidsinformatie is er geen reden om de openbaarheid te beperken en tot 2042 te wachten met het openbaar maken van dit dossier.

Bovendien is de reden waarom volgens de minister van Buitenlandse Zaken dit dossier beperkt openbaar zou moeten zijn niet aan de orde. Er is geen informatie aangetroffen van nu nog levende personen waarvan de huidige belangen worden benadeeld bij openbaarmaking of waardoor mogelijk het leven van familie en vrienden in gevaar wordt gebracht.

5.2.2 Binnenlandse politieke aangelegenheden Suriname 1975 - 1984

In deze dertien dossiers zijn documenten te vinden die betrekking hadden op de politieke situatie in Suriname in deze periode. De dossiers zijn chronologisch opgebouwd en de documenten gaan bijvoorbeeld over de mislukte tegencoup van 11 maart 1982 (de Rambocuscoup), executies en optreden van militaire machthebbers onder legerleider Desi Bouterse, maar ook over de behandeling van de situatie in de Tweede Kamer.

Politieke verhoudingen en partijen

Suriname; binnenlandse politieke situatie, de mislukte staatsgreep van 11 maart 1982, executies en optreden van militaire machthebbers onder legerleider Desi Bouterse en behandeling van de situatie in Suriname in de Tweede Kamer 1975-1984

- Inventarisnummers 11919 t/m 11931
- Archieftoegang 2.05.330
- 13 dossiers
- 2 dossier openbaar
- 2 dossiers beperkt openbaar vanwege belang Staat of zijn bondgenoten
- 9 dossiers beperkt openbaar vanwege voorkomen onevenredige benadeling

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
11921	1980 januari - mei 13	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar

In de eerste codeberichten uit Paramaribo gaat het vooral over de aanstaande parlements-verkiezingen en de berechting van drie militairen. De militairen wilden een militaire vakbond oprichten, wat hun werd verboden door de Surinaamse legerleiding.

Op de dag van de coup zelf (25 februari) stuurde de ambassade in Paramaribo verschillende berichten over de ontstane situatie in Suriname. De berichten beschrijven de onrust, doen melding over de toestand van medewerkers van de ambassade en brieven de verklaringen van de Nationale Militaire Raad (NMR) door. Ook vraagt de ambassadeur instructies van de minister van Buitenlandse Zaken. Bijvoorbeeld wat te doen als de president van Suriname om asiel vraagt en met wie het ambassadepersoneel in gesprek mag gaan. De minister van Buitenlandse Zaken stuurt de nodige instructies terug, bijvoorbeeld dat het personeel van de ambassade terughoudend moet zijn in gesprekken met de NMR en zij zeker geen politieke adviezen mogen geven.

Per brief van 3 maart 1980 informeert de minister van Buitenlandse Zaken de Tweede Kamer over de situatie in Suriname en is er een debat.

In een codebericht van 18 maart 1980 vraagt de minister aan de ambassadeur om meer duidelijkheid te geven over de rol van kolonel Hans Valk naar aanleiding van een artikel in Trouw.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
11922	1980 mei 19 - december	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar

In de codeberichten zijn vaak letterlijk geciteerde artikelen en transcripten van toespraken op radio en tv aangetroffen. Daarnaast zijn stukken, zoals pleitnota's, aangetroffen over het proces tegen Soekdew Rampadarath voor het bijzonder gerechtshof in Suriname. Daarbij ook nota's van Buitenlandse Zaken en codeberichten over de arrestatie van de advocaten Spong en Wladimiroff. Zij waren in Suriname om het proces tegen Rampadarath bij te wonen.

Ook in dit dossier zijn krantenartikelen, persberichten, Kamervragen en openbare officiële overheidsdocumenten uit Suriname aangetroffen. Zo bevat het dossier de regeringsverklaring van premier Chin A Sen van 1 mei 1980, maar ook de behandeling van de machtigingswet in het Surinaamse parlement.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
11923	1981 januari - mei	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar

Veel krantenberichten en reflecties op de zittingen van het bijzonder gerechtshof. Ook in de verzonden codeberichten zijn met enige regelmaat de artikelen uit Surinaamse media opgenomen. Vanuit de ambassade zijn medewerkers van de Nederlandse ambassade aanwezig bij de zittingen van het bijzonder gerechtshof. In de codeberichten zijn diverse verslagen van deze (openbare) zittingen te vinden.

De ambassadeur stuurt ook een politiek manifest dat hij vertrouwelijk kreeg uit de hoek van de militairen naar Den Haag. In de documenten worden geen namen genoemd en het is ook niet duidelijk wie het manifest heeft opgesteld.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
11924	1981 juni - 1982 maart 15	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar

Veel codeberichten uit maart 1982 gaan over de tegencoup van Rambocus (11 - 12 maart). De berichten laten zien dat kort na de tegencoup er enige chaos was en de berichtgeving lang niet altijd klopte. Zo werd bijvoorbeeld aan Den Haag gemeld dat zowel Bouterse en Horb in Paramaribo waren gearresteerd en de tegencoup geslaagd was.

Diverse memo's van Buitenlandse Zaken aangetroffen als voorbereiding voor de minister en de ingelaste debatten over de situatie in Suriname. In deze periode is er ook nog aandacht in codeberichten voor de uitspraak van het bijzonder gerechtshof in de zaak Rampadarath. In het dossier is ook een boekje uit september 1981 aangetroffen, uitgegeven in Suriname over de werkzaamheden van het bijzonder gerechtshof.

Verschillende memo's van Buitenlandse Zaken geven inzicht in de feitelijke situatie in Suriname met een opsomming van belangrijke gebeurtenissen.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
11925	1982 maart 18 - augustus	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar

Berichtgeving over de executie van sergeant-majoor Hawker. Hij zat gevangen vanwege de tegencoup uit 1981 en werd bevrijd met de tegencoup van Rambocus in maart 1982. Daarbij raakte hij vervolgens gewond en is uit het ziekenhuis gehaald door de militairen onder leiding van Bouterse. Vanuit Den Haag volgen verontruste berichten over deze executie.

Op 19 maart kondigt het militair gezag de noodtoestand af. De ambassadeur ontvangt hierover vanuit Den Haag een woordvoeringslijn, gevolgd door een aantal codeberichten met teksten van decreten en duiding van de nieuwe staatsstructuur in Suriname.

Het dossier bevat verder krantenartikelen, gepubliceerde decreten en brieven van o.a. Rode Kruis, Nederlandse Orde van Advocaten. Deze brieven zijn gestuurd naar het militaire gezag in Suriname met in afschrift de minister van Buitenlandse Zaken.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
11926	1982 september - december	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar

De codeberichten uit december gaan hoofdzakelijk over de executies van vijftien tegenstanders van het militaire regime. Vooral in de eerste dagen is er onduidelijkheid wat er nu precies is gebeurd. De executies worden voor het eerst vermeld in een codebericht van 10 december.

Ook in dit dossier zijn brieven aangetroffen van verschillende organisaties (zoals het Comité van christelijke kerken en het Rode Kruis) gericht aan het militaire gezag, met daarin zorgen over de situatie in Suriname, de mensenrechten en democratie.

In de codeberichten uit september, oktober en november 1982 zijn teksten opgenomen van kranten, transcripten van televisietoespraken en andere openbare bronnen uit Suriname en de omliggende landen.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
11929	1983 mei - december	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar

De minister van Buitenlandse zaken stuurt een rapport over de mensenrechtensituatie in Suriname van de 'Inter-American Commission on Human Rights' d.d. 5 oktober 1983 naar de Tweede Kamer.

Verschiedende krantenartikelen aangetroffen, niet alleen uit Suriname, maar ook uit het Sovjetweekblad 'The New Times'.

In codeberichten informeert de ambassadeur Den Haag over toenemende censuur in Suriname. Zo blijkt uit een brief van 16 juni 1983 dat religieuze groepering in Suriname de teksten van hun tv-uitzendingen een week voor uitzending moeten voorleggen aan de Staatsomroep.

Het dossier bevat ook een Canadese evaluatie van de situatie in Suriname d.d. 5 juli 1983, de beantwoording verschillende Kamervragen en het programma van een nieuwe politieke partij "de 25 Februari Beweging".

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
11930	1984 januari - mei	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar

In een codebericht gericht aan Den Haag is de nieuwjaarsrede van bevelhebber Desi Bouterse uitgeschreven. In verschillende codeberichten bericht de ambassadeur over de situatie van een grootschalige staking bij een aluminium verwerkend bedrijf (Suralco).

In een memo van Buitenlandse Zaken is een overzicht van landen te vinden die Suriname economisch zouden kunnen helpen.

Naast krantenberichten is ook een aantal brieven aangetroffen van burgers die zich met hun zorgen over de toestand in Suriname tot de Nederlandse regering wendden. In het dossier zijn geen antwoorden op deze brieven aangetroffen.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
11931	1984 juni - december	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar

In dit dossier zijn brieven van de Raad voor de Bevrijding van Suriname aangetroffen. Verschillende codeberichten berichten over het verlenen van consulaire hulp aan diverse personen.

Ook bevat het dossier het advies van de Surinaamse denkgroep over te realiseren democratische structuren van duurzame aard en de Nederlandse reactie hierop.

Waarom kunnen deze (bovenstaande) dossiers openbaar?

In de dossiers worden personen genoemd, maar openbaarmaking van die informatie kan de desbetreffende personen niet langer schaden. Het ACOI noemt hier als voorbeeld een aangetroffen brief van de vrouwen van de slachtoffers van de Decembermoorden gericht aan de Nederlandse regering met het verzoek te blijven strijden voor herstel van de democratie en berechting van de daders.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
11927	1983 januari - februari	Staat of zijn bondgenoten Tot 2032	Openbaar

Bevat veel krantenartikelen en ingezonden brieven naar aanleiding van de Decembermoorden. In een bericht suggereert de ambassadeur in Suriname om de Decembermoorden door een onafhankelijke organisatie te laten onderzoeken, zoals Amnesty International of een internationale commissie van de VN. In het dossier is het rapport van Nederlandse Juristen Comité v.d. Mensenrechten over gebeurtenissen van 8-13 december in Suriname aangetroffen. Het dossier bevat ook brieven aan de minister van Buitenlandse Zaken over de gewelddadige dood van de heer Leckie eind december. Hij was decaan van de universiteit van Suriname.

Waarom kan dit (bovenstaande) dossier openbaar?

In deze twee dossiers heeft het ACOI geen stukken aangetroffen die raken aan het belang van de Staat of zijn bondgenoten. De dossiers bevatten naast stukken die al openbaar zijn (krantenartikelen en rapporten van het Nederlands Juristen Comité van de Mensenrechten), een aantal codeberichten, verslagen over de uitkomsten van gerechtelijke procedures bij het Bijzonder Gerechtshof Suriname, brieven gericht aan en verstuurd naar Desi Bouterse. In geen van de aangetroffen stukken weegt het belang van de Staat of zijn bondgenoten zo zwaar dat openbaarmaking onmogelijk zou zijn.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking
11919	1975 januari - oktober 08	Geen. Is openbaar

Zeer divers samengesteld dossier met veel krantenknipsels die betrekking hebben op de ontwikkelingen in de binnenlandse politiek in Suriname en dan met name met het oog op de komende onafhankelijkheid.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking
11920	1975 oktober 15 - 1979	Geen. Is openbaar

Zeer divers samengesteld dossier met veel krantenknipsels die betrekking hebben op de ontwikkelingen in de binnenlandse politiek in Suriname na onafhankelijkheid op 25 november 1975.

5.2.3 Verhouding tussen Nederland en Suriname

Verhouding van Nederland tot andere landen - Suriname

- Inventarisnummers 12513 t/m 12518
- Archieftoegang 2.05.330
- 4 dossiers
- 2 dossiers openbaar
- 1 dossier beperkt openbaar vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten
- 1 dossier beperkt openbaar vanwege voorkomen onevenredige benadeling

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
12515	1975 - 1980	Onevenredige benadeling Tot 2045	Openbaar

Een door beide regeringen ondertekende conclusie van een bilateraal overleg d.d. 26 maart 1975 in aanloop van de onafhankelijkheid.

Diverse stukken die verband houden met het bezoek van de minister-president Suriname van 29 mei tot en met 6 juni 1976.

In een memo van 30 oktober 1979 maakt Buitenlandse Zaken melding van recente machtsomwentelingen in midden- en Zuid-Amerikaanse landen, zoals Nicaragua, El Salvador en Guatemala.

Over de coup op 25 februari 1980 zijn diverse documenten terug te vinden, zoals een nota van 28 februari 1980 van kolonel Maarseveen over de militaire relaties tussen Suriname en Nederland, een kort feitenrelaas en de overwegingen en conclusies van een ambtelijk beraad op 28 februari 1980 over het te voeren beleid naar aanleiding van de coup.

Waarom kan dit (bovenstaande) dossier openbaar?

Gezien de inhoud van dit dossier is de reden voor de gestelde openbaarheidsbeperking niet duidelijk. Zo bevatten sommige openbare dossiers dezelfde mix van stukken over werk- en staatsbezoeken van Surinaamse bewindslieden aan Nederland, en berichten over de Decembermoorden, als twee dossiers met openbaarheidsbeperking. Geen documenten aangetroffen waarbij de belangen van natuurlijke personen onevenredig zou worden geschaad bij openbaarmaking.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
12518	1983 - 1984	Staat of zijn bondgenoten Tot 2032	Openbaar

Diverse berichten over de Surinaamse ambassadeur Herrenberg. Hij zou volgens de Nederlandse pers (Volkskrant en Telegraaf) met een "vijandige houding" zijn teruggekeerd naar Nederland. In een artikel van het Parool zou Herrenberg hebben gezegd de cocaïnehandel van Bouterse te steunen. Hierop laat ambassadeur Herrenberg aan de minister van Buitenlandse Zaken weten een strafklacht in te dienen tegen het Parool.

Een aantal documenten gaan over vermeende bedreigingen gericht op de Nederlandse ambassade in Paramaribo en de mogelijke inzet van Nederlandse militairen of marechaussees om de ambassade beter te beveiligen. Dit naar aanleiding van een artikel in de Telegraaf van 9 november 1984.

Ook zijn brieven aangetroffen van bezorgde burgers aan minister-president Lubbers en Koningin Beatrix.

Waarom kan dit (bovenstaande) dossier openbaar

Hoewel een aantal documenten gaan over de inzet van militairen of de marechaussee om de ambassade te beveiligen, is de informatie niet zodanig van aard dat hiervoor de openbaarheid beperkt moet worden vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten. Voor de overige documenten geldt dat zij niet gaan over informatie van of over veiligheidsdiensten of krijgsmachten.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking
12516	1981	Geen. Is openbaar

Berichten over dienstreizen naar internationale conferenties van Surinaamse bewindslieden (zoals Naarendorp), werk- en staatsbezoeken aan Nederland en ontmoetingen met Nederlandse bewindslieden.

Naar aanleiding van verslechterende betrekkingen tussen Suriname en Nederland diverse stukken aangetroffen over de gevolgen voor de militaire samenwerking en de samenwerking op het gebied van olie en zorg.

In een vertrouwelijk bericht van tijdelijk zaakgelastigde Heldring doet hij in niet al te positieve bewoordingen verslag van zijn gesprek met majoor Horb van het militaire gezag.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking
12517	1982	Geen. Is openbaar

Diverse stukken over staats- of werkbezoeken van Chin A Sen.

Kopieën van brieven en berichten over de Decembermoorden o.a. over ad hoc opschorting ontwikkelingssamenwerking en behartiging Surinaamse diplomatieke belangen

5.2.4 De interdepartementale Adviesgroep Surinamebeleid (ADSU)

De Adviesgroep "coördineerde en harmoniseerde alle activiteiten van de betrokken departementen ten aanzien van Suriname en de Surinaamse gemeenschap in Nederland, ten behoeve van een coherent regeringsbeleid als gevolg van de revolutie van 25 februari 1980 en de daarop volgende ontwikkelingen in Suriname".⁵⁵ De Adviesgroep, waar verschillende ministeries aan deelnamen, kwam een aantal keren per jaar bijeen en besprak en coördineerde aan de hand van een agenda en stukken eventuele vervolgstappen en bereide stukken voor.⁵⁶ De Adviesgroep bracht voornamelijk advies uit aan het Bewindslieden Overleg Suriname (BOS).

Politieke verhoudingen en partijen

Interdepartementale Adviesgroep inzake Suriname Beleid (ADSU) 1980-1984

- Inventarisnummers 24633 t/m 24636
- Archieftoegang 2.05.330
- 4 dossiers
- 4 dossiers beperkt openbaar vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten

⁵⁵ Uit: "Overzicht coördinerende taken van bewindspersonen", Ministerie van Binnenlandse Zaken, 1981

⁵⁶ Dat verschillende ministeries deelnamen heeft tot gevolg dat ook in de archieven van deze ministeries dossiers van de ADSU zijn gevonden. In het archief van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer over de jaren 1940-1981 zijn twee (openbare) dossiers aangetroffen. In het archief van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen 1945-1987 is één (openbaar) dossier aangetroffen (archieftoegang 2.14.74, inventarisnummer 1031). Ook in het archief van het ministerie van Justitie/ IND is een openbaar dossier aangetroffen (archieftoegang 2.09.5027, inventarisnummer 870). Deelnemende ministeries waren: AZ, BuZa, Justitie, BZK, Onderwijs en Wetenschappen, Financiën, Defensie, VRO, EZ, SZ en CRM (Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk).

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
24633	1980 januari - juli	Staat of zijn bondgenoten Tot 2031	Openbaar

De vergaderstukken van de ADSU over deze periode bevatten naast de oprichtingsstukken, stukken over maatregelen en methoden ter bevordering van de remigratie naar Suriname, de conclusies en aanbevelingen van een ambtelijk vooroverleg van 4 maart 1980 over het remigratiebeleid.

Met betrekking tot de coup en de rol van de militaire missie blijft de inbreng beperkt tot de voorgenomen vervangen van kolonel Valk en de financiering van de militaire missie.

Ook bespreekt men het Surinaamse uitleveringsverzoek van een oud-minister en eventueel van twee eveneens in Nederland verblijvende officieren van de Surinaamse Krijgsmacht. Ook is er aandacht voor de repatriëring van het lichaam van Ormskerk.

In een van de stukken is een vertrouwelijk verslag van het bezoek van minister de Koning (Ontwikkelingssamenwerking) aan Suriname van 28 juni tot 3 juli 1980

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
24634	1980 augustus - november	Staat of zijn bondgenoten Tot 2031	Openbaar

Naast de in inventarisnummer 24634 al aangekaarte kwesties over migratie en remigratie gaan de vergaderstukken in dit dossier over andere aandachtspunten zoals ontwikkelingssamenwerking, luchtvaarttarieven tussen Paramaribo - Amsterdam.

Belangrijk punt voor de besprekingen vormt de status van Surinaamse burgers na 25 november 1980. Na deze datum vervalt namelijk de tijdelijke overeenkomst inzake verblijf en vestiging van wederzijdse onderdanen. De Adviesgroep is betrokken bij het opstellen van een nieuw migratieverdrag met Suriname.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
24635	1980 december - 1981	Staat of zijn bondgenoten Tot 2032	Openbaar

De Adviesgroep bespreekt een concept nota Surinamebeleid, stelt een instructie op voor de Nederlandse delegatie dat in overleg treedt met een Surinaamse vertegenwoordiging over verschillende onderwerpen, waaronder migratie. Als één van de vergaderstukken van de ADSU is een uittreksel van de notulen van de ministerraad aangetroffen.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
24636	1982 - 1984	Staat of zijn bondgenoten Tot 2035	Openbaar

In één van de vergaderingen begin 1982 doet ambassadeur Hoekman uitgebreid verslag over de coup en de situatie in Suriname. Hiervan is een uitgebreid verslag gemaakt.

Op 13 december 1982 is een ingelaste vergadering naar aanleiding van de Decembermoorden en doet de Adviesgroep een groot aantal aanbevelingen, bijvoorbeeld over het al dan niet opschorten van de overeenkomst inzake luchtdiensten en het opschorten van verdragen.

Conclusies van ADSU die op verzoek van de minister-president in beperkte samenstelling samenkwam om te adviseren over de houding van Nederland t.o.v. de Raad voor bevrijding Suriname en aanverwante organisaties in Nederland. Deze organisaties zouden op Nederlands grondgebied voorbereidingen treffen voor militaire acties in Suriname.

Tussen de vergaderstukken is onder meer aangetroffen: het rapport van de International Commission of Jurists o.l.v. professor Griffiths, een gedrukt exemplaar van de regerings-verklaring en hoofdlijnen van het regeerprogramma 1983-1986 van Suriname.

Waarom kunnen deze (bovenstaande) dossiers openbaar?

De reden waarom deze inventarisnummers allen beperkt openbaar zijn vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten is niet meer te achterhalen. Het besluit beperkingen openbaar geeft weinig duidelijkheid, behalve een algemene toelichting dat in deze dossiers informatie van (buitenlandse) inlichtingendiensten zou zijn aangetroffen. Dergelijke informatie heeft het ACOI echter niet aangetroffen.

Er is een verschil is tussen 'het belang van de staat' in de Archiefwet en in artikel 68 van de Grondwet, zo blijkt uit de toelichting op de Archiefwet. Artikel 68 Grondwet regelt de inlichtingenplicht van de regering. Zij moet mondelinge of schriftelijke vragen van Kamerleden beantwoorden, tenzij dit in strijd is met het belang van de staat. Gedacht kan worden aan gevoelige informatie over overheidsopdrachten aan bedrijven, informatie in het kader van terreurbestrijding, de betrekkingen van Nederland met andere landen of eenheid van het regeringsbeleid.

De beperkingsgrond 'het belang van de Staat of zijn bondgenoten' gaat in dit geval om een aspect van het belang van de 'veiligheid van de staat'. Kort gezegd is dat informatie van of voor veiligheids- en inlichtingendiensten, opsporingsdiensten of de krijgsmacht.⁵⁷ Ook kan het gaan om actuele informatie over veiligheidsmaatregelen voor bepaalde overheidsgebouwen of personen en vertrouwelijke informatie of gegevens uit de diplomatieke dienst. Zie ook bijlage D.

Dergelijke informatie die schadelijk zou zijn voor de veiligheid van de staat is in deze dossiers niet aangetroffen. Stukken uit de Ministerraad worden doorgaans na 25 jaar openbaar en kan dus ook geen reden zijn. Daarom kunnen ook deze dossiers naar het oordeel van het ACOI openbaar.

5.2.5 Politieke verhoudingen en partijen

Politieke verhoudingen en partijen

Suriname

- Inventarisnummers 24652 t/m 24655
- Archieftoegang 2.05.330
- 4 dossiers
- 4 dossiers beperkt openbaar vanwege voorkomen onevenredige benadeling

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
24652	1975 - 1982 nov	Onevenredige benadeling Tot 2045	Openbaar

Veel codeberichten over de coup, de (vermeende) tegencoup van Ormskerk en verslagen van gesprekken met de Surinaamse president en anderen over de staatsgreep. In gesprekken met de ambassadeur vragen informanten (soms met name genoemd, soms ook niet) om bronbescherming. De informanten zijn leden van het parlement of bekleden een belangrijke positie in de Surinaamse overheid.

57 E.J. Daalder, Handboek openbaarheid van bestuur, Boom, 2023, p. 270.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
24653	1982 december - 1983 april	Onevenredige benadeling Tot 2045	Openbaar

Gezien de periode waarin deze dossiers zijn gevormd, gaan veel berichten uiteraard over de Decembermoorden. Men probeert snel de situatie in kaart te brengen en erachter te komen welke tegenstanders van het regime zijn omgekomen. Ook stelt de ambassade vragen over de uitvoering van bilaterale overeenkomsten tussen Suriname en Nederland, bijvoorbeeld over het personenverkeer tussen beide landen.

Daarnaast maakt men zich zorgen over de toenemende anti-Bouterse activiteiten in Nederland en berichten over serieuze voorbereidingen op Nederlands grondgebied voor militaire acties in Suriname. In diverse documenten wordt besproken hoe hier mee om te gaan.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
24654	1983 mei - 1984 februari	Onevenredige benadeling Tot 2045	Openbaar

In dit dossier is een kopie van het boek "De Decembermoorden in Suriname" opgenomen. De auteur was destijds onbekend. In een aantal (geheime) codeberichten speculeert de ambassadeur over de identiteit van de auteur. Zijn identiteit hield de auteur geheim vanwege angst voor represailles. Al vrij snel na publicatie werd bekend dat de auteur Jan Sariman was.⁵⁸ Het boek begint als volgt: "Niets blijft lang geheim in het babbelse Suriname. Zelfs niet onder een militaire dictatuur. De dreiging te kunnen worden verraden door de slinkse verklikkers van de Volksmilitie weegt niet op tegen het nog grotere schrikbeeld te moeten zwijgen. Bed en straat vormen nog steeds het aanplakbord van de samenleving. Elk geheim is binnen de kortste keren een publiek geheim."

In een aantal documenten wordt ook gehint op een mogelijk samenwerking tussen het, inmiddels overleden, hoofd van de Surinaamse Centrale Inlichtingendienst (CID) en de Nederlandse Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD).

Uit een document blijkt dat de Nederlandse minister-president opdracht heeft gegeven zo nodig verstorend op te treden in geval er militaire acties op Nederlands grondgebied tegen Suriname worden voorbereid.

⁵⁸ Het boek is niet meer in druk, maar bijvoorbeeld wel via de Openbare Bibliotheken te leen: "De Decembermoorden in Suriname. Verslag van een ooggetuige.", Jan Sariman, uitgeverij: Wereldvenster, 1983.

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
24655	1984 maart - december	Onevenredige benadeling Tot 2045	Openbaar

Betreft ontvangen codeberichten met geruchten over de opbouw van een troepenmacht in Frans-Guyana.

In deze periode heeft VN-rapporteur Wako zijn rapport over de Decembermoorden afgerond. In diverse stukken wordt hierop ingegaan. In het rapport is een verslag opgenomen van de enige overlevende ooggetuige van de Decembermoorden, Frank Derby (hij overleed in 2001).

Waarom kunnen deze (bovenstaande) dossiers openbaar?

Er lijken geen belemmeringen te zijn om dit dossier openbaar te maken. Bij verzoek om bronbescherming is de bron vaak aangeduid als betrouwbare bron of de u welbekende bron. Wie die bron dan wel is, wordt niet duidelijk. De informatie die is gedeeld is inmiddels algemeen bekend zodat openbaarmaking de belangen van deze personen niet langer onevenredig kan schaden.

In een aantal documenten wordt weliswaar verwezen naar de BVD, maar in de stukken is geen vertrouwelijke informatie van deze inlichtingendienst aangetroffen of wordt iets onthuld over de werkwijze van deze organisatie.

Daarnaast zijn veel berichten opgesteld om de minister van Buitenlandse Zaken te informeren over de (feitelijke) situatie in Suriname en in Paramaribo. Ook de openbaarmaking van de inhoud van deze berichten kan niet tot gevolg hebben dat de belangen van personen of instantie nu nog onevenredig worden geschaad.

5.2.6 Ingekomen en uitgaande codeberichten 1975 - 1990

Codeberichten zijn vertrouwelijke, versleutelde berichten die worden uitgewisseld tussen een ambassade in het buitenland en het ministerie van Buitenlandse Zaken. In het archief van Buitenlandse Zaken zijn alle ontvangen en verzonden codeberichten terug te vinden. Voor bijna elk ander dossier in het archief van Buitenlandse Zaken over Suriname vormen de codeberichten een belangrijk onderdeel.

De codeberichten hebben een aparte nummering en verwijzen indien nodig naar elkaar, zodat codeberichten aan elkaar gekoppeld kunnen worden. Doordat de dossiers met codeberichten is verdeeld in dossiers met alleen de verzonden én dossiers met alleen ontvangen codeberichten is het niet altijd even eenvoudig bij elkaar horende codeberichten terug te vinden.

De codeberichten zijn in de inventaris over de periode 1975 tot 1985 chronologisch per jaar opgenomen én vervolgens alfabetisch naar de standplaats van de ambassade. Hierdoor verspringen de dossiernummers. Voor de periode 1985 tot en met 1990 heeft men ervoor gekozen om de codeberichten eerst te ordenen op standplaats van de ambassade en vervolgens op jaar. In het overzicht hieronder zijn alle ontvangen codeberichten uit Paramaribo opgenomen uit de periode 1975 tot en met 1990. Het Adviescollege heeft ook de codeberichten uit 1985 tot 1990 betrokken omdat de ontvangen en verzonden codeberichten uit deze periode allen openbaar zijn.

Ingekomen codeberichten, afkomstig van Nederlandse permanente vertegenwoordigingen en ambassades in het buitenland

- 23 inventarisnummers 1975 - 1984
- Archieftoegang 2.05.330
- 6 dossiers openbaar
- 17 dossiers beperkt openbaar vanwege onevenredige benadeling
- 21 inventarisnummers 1985 - 1991
- Archieftoegang 2.05.392
- 21 dossiers openbaar

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
1854	Paramaribo 1975	Openbaar	
1970	Paramaribo 1976	Onevenredige benadeling Tot 2037	Openbaar
2094	Paramaribo 1977 januari - juli	Openbaar	
2095	Paramaribo 1977 augustus - december	Openbaar	
2217	Paramaribo 1978	Openbaar	
2347	Paramaribo 1979	Openbaar	
2483	Paramaribo 1980 januari - juni	Onevenredige benadeling Tot 2041	Openbaar
2484	Paramaribo 1980 oktober - december	Onevenredige benadeling Tot 2041	Openbaar
2485	Paramaribo 1980 (beperkte distributie)	Onevenredige benadeling Tot 2041	Openbaar
2620	Paramaribo 1981 januari - mei 15	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
2621	Paramaribo 1981 mei 16 - december	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar
2622	Paramaribo 1981 (beperkte distributie)	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar
2762	Paramaribo 1982 januari - april	Onevenredige benadeling Tot 2043	Openbaar
2763	Paramaribo 1982 mei - november 15	Onevenredige benadeling Tot 2043	Openbaar
2764	Paramaribo 1982 november 16 - december	Onevenredige benadeling Tot 2043	Openbaar
2765	Paramaribo 1982	Onevenredige benadeling Tot 2043	Openbaar
2914	Paramaribo 1983 januari	Onevenredige benadeling Tot 2044	Openbaar
2915	Paramaribo 1983 februari - april	Onevenredige benadeling Tot 2044	Openbaar
2916	Paramaribo 1983 mei - augustus 10	Onevenredige benadeling Tot 2044	Openbaar
2917	Paramaribo 1983 augustus 11 - december	Onevenredige benadeling Tot 2044	Openbaar
3062	Paramaribo 1984 januari - juli	Onevenredige benadeling Tot 2045	Openbaar
3063	Paramaribo 1984 augustus - december	Onevenredige benadeling Tot 2045	Openbaar
653 t/m 673	Paramaribo 1985, 1986, 1987, 1988, 1989 en 1990	Openbaar	

Uitgaande codeberichten, afkomstig van Nederlandse permanente vertegenwoordigingen en ambassades in het buitenland

- 15 inventarisnummers 1975 - 1984
- Archieftoegang 2.05.330
- 5 dossiers openbaar
- 10 dossiers beperkt openbaar vanwege onevenredige benadeling
- 14 inventarisnummers 1985 - 1991
- Archieftoegang 2.05.392
- 14 dossiers openbaar

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
3312	Paramaribo 1975	Openbaar	
3388	Paramaribo 1976	Openbaar	
3492	Paramaribo 1977	Openbaar	
3595	Paramaribo 1978	Openbaar	
3699	Paramaribo 1979	Openbaar	
3806	Paramaribo 1980	Onevenredige benadeling Tot 2041	Openbaar
3807	Paramaribo 1980	Onevenredige benadeling Tot 2041	Openbaar
3913	Paramaribo 1981	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar
3914	Paramaribo 1981	Onevenredige benadeling Tot 2042	Openbaar
4026	Paramaribo 1982 januari - augustus	Onevenredige benadeling Tot 2043	Openbaar
4027	Paramaribo 1982 september - december	Onevenredige benadeling Tot 2043	Openbaar
4028	Paramaribo 1982	Onevenredige benadeling Tot 2043	Openbaar
4146	Paramaribo 1983 januari - mei 09	Onevenredige benadeling Tot 2044	Openbaar
4147	Paramaribo 1983 mei 10 - december	Onevenredige benadeling Tot 2044	Openbaar

Inventaris-nummer	Beschrijving	Huidige beperking	Advies ACOI
4261	Paramaribo 1984	Onevenredige benadeling Tot 2045	Openbaar
1816 t/m 1829	Paramaribo 1985, 1986, 1987, 1988, 1989 en 1990	Openbaar	

Waarom kunnen deze (bovenstaande) dossiers openbaar

Het ACOI heeft gekeken of de inhoud van de codeberichten uit de periode 1985 tot en met 1990 verschilt van de codeberichten uit 1975 tot 1984. De conclusie moet zijn dat in alle codeberichten dezelfde soort informatie is te vinden.

Namelijk het doorgeven van (al dan niet vertrouwelijke) gesprekken met burgers, politici, vooraanstaande Surinamers en medewerkers van de Surinaamse overheid. Ook in de openbare codeberichten uit de periode 1985 tot en met 1990 heeft het ACOI berichten gevonden waarin informanten een beroep doen op bronbescherming.

Het Adviescollege noemt hier als voorbeeld de visumaanvraag van een Surinaamse politieagent uit 1990 die vanwege zijn onderzoeken bedreigd werd door de Surinaamse veiligheidsdiensten. Niet alleen zijn de persoonsgegevens van de agent en zijn directe familieleden vermeld, maar bevat het codebericht ook een uitgebreide onderbouwing waarom de agent het land moet verlaten. Ook zijn verslagen terug te vinden van gesprekken tussen het militaire gezag met de politieke partijen als de Nationale Partij Suriname. Oud-president Arron wordt als bron genoemd.

Tot slot wijst het ACOI nog op een openbaar codebericht uit 1985 waarin gedetailleerd gesproken wordt over de Rijswijkse moorden. Hierbij werden drie bandleden in een bedrijfspan in Rijswijk vermoord. Het wordt beschouwd als een vergismoord.

Doordat de codeberichten opgenomen in de dossiers die conform het advies van het ACOI openbaar kunnen worden en in combinatie met het feit dat alle dossier met codeberichten voor 1980 en na 1985 wél openbaar zijn, ziet het ACOI geen reden meer om ook de codeberichten uit de periode 1980 tot 1985 beperkt openbaar te laten.

6 Bijlage B

Inspanningen van de Tweede Kamer om het Suriname-archief openbaar te maken

De Tweede Kamer heeft zich op verschillende momenten ingespannen om de openbaarheid te vergroten van stukken die iets zouden kunnen zeggen over de Nederlandse betrokkenheid bij met name de coup. Hieronder een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen uit de Tweede Kamer.

Als de Commissie Pronk begin 1984 haar rapport uitbrengt over de mogelijke betrokkenheid van Nederland bij of voorkennis van de coup van Bouterse, vraagt de Tweede Kamer of zij een aantal ontbrekende stukken mag inzien.⁵⁹ De minister van Defensie (De Ruiter) legt die stukken ter inzage in de bibliotheek van de Tweede Kamer, met het verzoek een viertal stukken vertrouwelijk te behandelen, omdat die bij publicatie personen onnodig zouden kunnen kwetsen.⁶⁰

59 Deze stukken waren niet in het rapport van de Commissie Pronk opgenomen, ook niet als (vertrouwelijke) bijlage, maar er werd in het rapport wel veelvuldig naar verwezen. Het ging om de volgende acht stukken:

1. de ontbrekende onderdelen van de verslagen van kolonel Valk over de gebeurtenissen op 30 januari 1980 en 25 februari 1980;
2. de rapportage van kolonel Valk over de maand februari 1980, voor zover deze niet in het rapport is opgenomen;
3. het rapport van de Inlichtingendienst Buitenland over de gesprekken van deze dienst met kolonel Valk in maart 1980;
4. het verslag van het gesprek van minister Scholten met kolonel Valk van 18 maart 1980;
5. het rapport van majoor Koenders over zijn gesprek met de heer R. Bottse, oud-officier van de Surinaamse krijgsmacht;
6. het rapport van de inlichtingendienst van de landmacht van 7 september 1981 over de gebeurtenissen in Suriname naar aanleiding van de opheffing van de Nederlandse militaire missie in Suriname per medio mei 1981;
7. de twee nota's en de begeleidende persoonlijke brief van kolonel Schulte van 31 december 1982 aan secretaris-generaal Peijnenburg;
8. het rapport van kolonel Maarsseveen van 31 augustus 1981.

60 Kamerstukken II, 1983/1984, 18031, nr. 7. Het betreffen de stukken 5, 6, 7 en 8. Deze vier stukken zouden later, bij overbrenging van het archief van de Tweede Kamer in 2011, vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten tot 2060 beperkt openbaar zijn.

Naar aanleiding van een item in het NOS-journaal van 8 juni 2007 stelt kamerlid Van Bommel (SP) vragen aan de minister Verhagen van Buitenlandse Zaken over een mogelijk voorgenomen Nederlands militair ingrijpen in Suriname in 1986.

Naar aanleiding van een uitzending van Andere Tijden in 2009 over de rol van kolonel Valk bij de staatsgreep van 25 februari 1980 vraagt kamerlid Van Bommel om het rapport van de Landmachtinlichtingendienst (het rapport Koenders) van 7 september 1981 opnieuw aan de Kamer ter beschikking te stellen. Minister Middelkoop van Defensie doet dat op 1 mei 2009, met de opmerking dat het rapport vanuit het oogpunt van bronbescherming geen bronnenlijst bevat. De classificatie is veranderd van "vertrouwelijke behandeling vanwege kwetsende opmerkingen" in 'GEHEIM PERSOONLIJK'.⁶¹

In 2010 verschijnt in de Volkskrant een interview met oud-minister-president Lubbers waarin opnieuw gesproken wordt over de invasieplannen voor Suriname. Die versie wijkt af van de antwoorden op de Kamervragen van Van Bommel in 2007. Daarom stelt Van Bommel hierover nieuwe Kamervragen. Hij moet een jaar wachten op antwoord en krijgt dan nog steeds niet alle gevraagde stukken.

In een commissiedebat van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van 15 november 2011⁶² stelt Van Bommel dat Nederland bij tal van gebeurtenissen een nooit volledig opgehelderde rol heeft gespeeld. Zo zouden de stukken over de rol van Nederland bij de coup en belangrijke documenten over de plannen uit 1986 voor een Nederlands militair ingrijpen in Suriname tot 2060 in de kluis blijven.⁶³

In een commissiedebat van 15 mei 2012 kaart Van Bommel opnieuw de openbaarheid van de archieven aan.⁶⁴ Hij vraagt naar de geheimgehouden codeberichten die begin jaren tachtig vanuit de ambassade naar Nederland moeten zijn gestuurd. Ook Peters (GroenLinks) maakt zich sterk voor openbaarmaking van de archieven uit deze periode en vraagt om het advies van de Rijksarchivaris bij het besluit van de minister van Buitenlandse Zaken om de documenten 75 jaar lang aan de openbaarheid te onttrekken. Minister Rosenthal van Buitenlandse Zaken wil de inhoud van het commissiedebat beperken tot de Amnestiewet⁶⁵ en nodigt de Kamerleden uit om op een ander moment over de Suriname-archieven te spreken. De Kamer gaat hiermee akkoord.

61 Kamerstukken II, 2008/2009, 18031, nr. 12.

62 Kamerstukken II, 2011/2012, 20361, nr. 150.

63 In het Codearchief van Buitenlandse Zaken over deze periode zijn (aan de hand van de beschrijving in de inventaris) hierover geen stukken aangetroffen. Het archief van Defensie over deze periode is nog niet overgebracht naar het Nationaal Archief.

64 Kamerstukken II, 2011/2012, 20361, nr. 163.

65 De Surinaamse Amnestiewet verleende gratie voor misdrijven gepleegd tijdens de Binnenlandse Oorlog (1985-1992). In april 2012 nam het Surinaamse parlement een wijziging aan die ook amnestie bood voor de Decembermoorden uit 1982. Het constitutionele hof oordeelde in 2021 en 2023 dat deze wijziging uit 2012 in strijd is met de Surinaamse grondwet en internationale verdragen.

Van Bommel dient hierop bij de begrotingsbehandeling van Buitenlandse Zaken in 2013 een motie in om de archieven uit de jaren tachtig over de betrokkenheid van Nederland bij Suriname openbaar te maken. Minister Timmermans van Buitenlandse Zaken ontraadt de motie, omdat met het openbaar worden van die informatie namen van personen bekend zouden worden, die volgens de minister dan zouden moeten vrezen voor hun veiligheid.⁶⁶ De motie wordt uiteindelijk niet aangenomen.

Op 9 september 2015 vraagt Van Bommel tijdens een debat van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken over Suriname (het eerste sinds 2012) opnieuw aandacht voor openbaarmaking van de archieven uit de periode 1975 - 1986.⁶⁷ De minister van Buitenlandse Zaken (Koenders) zegt dat de 'geheime' bijlagen van het rapport van de Commissie Pronk⁶⁸ door de Tweede Kamer in 2011 zijn overgebracht naar het Nationaal Archief en dat de Tweede Kamer zelf heeft besloten de openbaarheid daarvan te beperken tot 2060. De minister van Buitenlandse Zaken zegt maximale openbaarheid toe voor de over te brengen archieven van zijn eigen ministerie. Aan de overbrenging van het archief van Buitenlandse Zaken over deze periode wordt hard gewerkt. Die wordt dan nog verwacht in 2016.⁶⁹

In 2017 neemt kamerlid Karabulut (SP) het onderwerp over van Van Bommel.⁷⁰ Zij vraagt om openbaarmaking van de archieven over de betrokkenheid van Nederland bij de ontwikkelingen in Suriname in de jaren na de onafhankelijkheid, in het bijzonder tijdens de coup in 1980. Die zouden volgens haar gesloten blijven tot 2060.⁷¹ Minister Koenders van Buitenlandse Zaken zegt hierover: "(...) Buitenlandse Zaken werkt aan de overdracht van de Surinaamse archieven van Buitenlandse Zaken over de Tweede Kamer periode 1975 - 1984 naar het Nationaal Archief. De overdracht was voorzien voor 2016. Dat heeft vertraging opgelopen. In mijn informatie zie ik nu niet precies waarom, maar de overdracht is nu voorzien voor de komende maanden. Buitenlandse Zaken gaat daar dus mee door. Dat is overigens

66 Kamerstukken II, 2012/2013, 33 400 V, nr. 37 en 61.

67 Kamerstukken II, 2015/2016, 20361, nr. 169.

68 Genoemd naar de voorzitter van de Commissie, de heer mr. B. Pronk, president van de arrondissementsrechtbank te Breda. De andere leden van de commissie waren: vice-admiraal b.d. L. Brouwer (oud-voorzitter van de afdeling voor de geschillen van Bestuur van de Raad van State) en jhr. Mr. J.A. de Ranitz (oud-ambassadeur Parijs).

69 Tijdens dit debat lijkt een misverstand te ontstaan tussen de Tweede Kamer en de Minister over wie verantwoordelijk is voor de beoordeling van openbaarheidsbeperkingen op grond van het belang van de Staat of zijn bondgenoten, en wie 'eigenaar' is van de Suriname-archieven. De Tweede Kamer lijkt ervan uit te gaan dat dit de regering is, terwijl de regering (terecht, maar niet altijd even duidelijk) aangeeft dat dit de verantwoordelijkheid is van de Tweede Kamer, wanneer het de archieven van de Tweede Kamer zelf betreft.

70 Kamerstukken II, 2017/2018, 20 361, nr. 173.

71 In eerdere debatten is het jaartal 2060 niet genoemd. Door het jaartal 2060 te koppelen aan het moment waarop alle archieven over Suriname openbaar worden, lijkt een tweede misverstand te ontstaan. Het jaar 2060 is het moment waarop één dossier (van de vier) van de Tweede Kamer over Suriname openbaar wordt.

een vrij secuur proces, omdat je moet kijken naar de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, het belang van de Staat en zijn bondgenoten en belangen van derden. De Tweede Kamer heeft in 2011 bepaalde stukken over de militaire missie aan het Nationaal Archief overgedragen, waarbij door de Kamer een geheimhoudingstermijn van 75 jaar is vastgesteld. (...) Wij gaan het dus overdragen binnen de wet. Met betrekking tot de specifieke archieven die te maken hebben met een aantal militaire zaken kan ik alleen werken op basis van datgene wat de Tweede Kamer heeft besloten. Als zij dat anders wil doen, dan moet zij dat doen, maar daar kan ik helaas niets aan veranderen." Karabulut kondigt aan te gaan bestuderen of openbaarmaking van de archieven inderdaad via een Kameruitspraak te regelen is.

Op 6 februari 2021 vindt het volgende (nota)overleg over Suriname plaats.⁷² Kamerlid Van Helvert (CDA) zegt dat alle documenten over de Nederlandse betrokkenheid bij de coup van Desi Bouterse tot 2060 achter slot en grendel liggen, en dat het aan de Kamer is om te beslissen of deze stukken eerder openbaar kunnen. Karabulut zegt dat het haar specifiek gaat om dé stukken die in 2011 het stempel 'staatsgeheim' en 'belangen bondgenoten' hebben gekregen.⁷³ Zij vraagt of namen weggelakt kunnen worden als privacy een belemmering vormt voor openbaarmaking. In de tweede termijn vraagt ze in een motie om de archieven over de Nederlandse betrokkenheid bij Suriname in de jaren tachtig van de vorige eeuw toegankelijk te maken voor onderzoekers, wetenschappers en nabestaanden. Minister Blok van Buitenlandse Zaken antwoordt dat dit al het geval is. Volgens hem zouden onderzoekers bepaalde informatie echter niet naar buiten mogen brengen. Vervolgens wijzigt Karabulut haar motie en verzoekt zij de regering de voorwaarden voor toegang tot deze documenten zo te wijzigingen, dat de informatie daarin niet alleen gebruikt, maar ook openbaar gemaakt kan worden door journalisten, onderzoekers, wetenschappers en betrokkenen. Deze motie krijgt oordeel Kamer en wordt aangenomen.

In een kamerbrief van 2 maart 2021⁷⁴ meldt het kabinet de Kamer dat de minister in overleg is getreden met het Nationaal Archief om de beperkingen op de desbetreffende dossiers opnieuw tegen het licht te houden.

⁷² Kamerstukken II, 2020/2021, 20 361, nr. 192

⁷³ Dan gaat het dus om het archief van de Tweede Kamer zelf, waar de Kamer zelf de openbaarheid op deze grond en tot 2060 heeft beperkt.

⁷⁴ Kamerstukken II, 2020/2021, 20 361, nr. 194

Tijdens het notaoverleg van 24 juni 2025⁷⁵ informeert Kamerlid Ceder (CU) naar de uitvoering van de motie van Karabulut en vraagt hij in een nieuwe motie om het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding te betrekken bij de verdere uitwerking van de motie uit 2021 om het archief met betrekking tot Suriname zoveel mogelijk openbaar te maken.⁷⁶ Bovendien wordt minister Veldkamp van Buitenlandse Zaken verzocht om de Kamer voor het einde van 2025 de uitwerking van de volledige afronding van de motie te sturen. Nadat de minister heeft aangegeven dat dat lastig wordt als het Adviescollege wordt betrokken en Ceder heeft aangegeven dat iets later wat hem betreft ook acceptabel is, krijgt de motie oordeel Kamer. De motie wordt aangenomen.

75 Kamerstukken II, 2024/2025, 20 361, nr. 234

76 Kamerstukken II, 2024/2025, 20 361, nr. 226.

7 Bijlage C:

Historische achtergrond

7.1 Inleiding

Dit hoofdstuk schetst kort de politieke en maatschappelijke situatie vanaf de Surinaamse onafhankelijkheid op 25 november 1975 tot het einde van de jaren tachtig. Het is tegen deze achtergrond dat de archieven van het ministerie van Buitenlandse Zaken zijn gevormd. Beleidskeuzes, diplomatieke afwegingen en informatievoorziening kwamen tot stand in een context van instabiliteit, internationale spanningen en een groeiende gevoeligheid rond postkoloniale verantwoordelijkheid.

7.2 Suriname in de periode 1975 - 1989

De onafhankelijkheid van Suriname in 1975 markeerde formeel het einde van een lange koloniale relatie met Nederland, maar niet het einde van de onderlinge verbondenheid. Het besluit tot onafhankelijkheid kwam in de jaren zeventig in een relatief korte periode tot stand, gedreven door politieke overtuiging aan Nederlandse zijde en bestuurlijke ambitie in Suriname. In Suriname zelf bestond echter geen breed gedragen overeenstemming over de aanstaande onafhankelijkheid. Zo waren er twijfels over de bestuurlijke continuïteit, economische draagkracht en institutionele stabiliteit. Deze zorgen leidden ertoe dat een deel van de Surinaamse bevolking naar Nederland emigreerde, wat de onderlinge banden hecht maar ook complex maakte.

Op 25 februari 1980 grepen zestien onderofficieren de macht onder leiding van Desi Bouterse. Zij stelden het democratisch bestel buiten werking en installeerden zonder verkiezingen een kabinet onder leiding van Chin A Sen. Het militaire regime, de Nationale Militaire Raad (NMR), nam ook deel aan het kabinet. De coup werd niet ingegeven door een uitgewerkt ideologisch programma, maar door oplopende spanningen binnen het leger en onvrede over politieke en sociale verhoudingen. Niettemin betekende de coup een breuk in het constitutionele karakter van de jonge republiek. Nederland reageerde aanvankelijk terughoudend, maar uitte zich wel kritisch over de verzwakking van de rechtsstaat en verslechtering van de mensenrechten.

De jaren na de staatsgreep in 1980 werden gekenmerkt door toenemende repressie en politieke verharding. De ruimte voor oppositie en maatschappelijke tegenspraak in Suriname nam snel af. Dit proces bereikte een dramatisch dieptepunt met de Decembermoorden van 1982. Hierbij werden vijftien prominente tegenstanders van het militaire regime gemarteld en geëxecuteerd, onder wie journalisten, juristen, militairen en academici. Deze gebeurtenis vormde een moreel en politiek keerpunt, zowel binnen Suriname als in de relatie met Nederland.

Pas in de tweede helft van de jaren tachtig groeide de interne druk op het militaire bewind, mede door economische achteruitgang en de Binnenlandse Oorlog (1986-1992) tussen het Surinaamse leger en het Junglecommando van Ronnie Brunswijk. Hierdoor ontstond ruimte voor herstel van het democratisch proces.

In 1987 werd in Suriname een nieuwe grondwet aangenomen en in 1988 trad een burger-regering aan, hoewel het leger op de achtergrond invloed bleef uitoefenen. Rond deze periode kwam ook voorzichtig ruimte voor normalisering van de relatie met Nederland, al bleef het verleden – met name de coup en de Decembermoorden – zwaar op de bilaterale verhoudingen drukken.

7.3 Nederlandse betrokkenheid

Nederland trachtte de overgang naar zelfstandigheid na 1975 te ondersteunen met een omvangrijk ontwikkelingshulpprogramma. Deze financiële toezeggingen waren bedoeld om Suriname in staat te stellen een zelfstandige koers te varen. Tegelijkertijd bleef de bestuurlijke praktijk kwetsbaar. Politieke verhoudingen waren fragiel, het ambtelijk apparaat was beperkt toegerust en het leger – de jonge Surinaamse Krijgsmacht (SKM) – ontbeerde een duidelijke democratische verankering. In die combinatie lagen de risico's besloten die uiteindelijk zouden leiden tot de coup van Bouterse in 1980 en de Decembermoorden in 1982.

Nederland veroordeelde de moorden scherp en schortte daarop vrijwel alle ontwikkelingshulp op. Daarmee werd een duidelijke grens getrokken, maar ontstond tegelijkertijd verdere isolatie van Suriname. De gevolgen waren ingrijpend: economische achteruitgang, internationale marginalisering en een diep maatschappelijk trauma dat zich niet eenvoudig liet verwerken. De moorden bleven lange tijd omgeven door zwijgen en ontkenning door het militaire regime.

In de nasleep van de coup en de Decembermoorden kwam eind 1982 en medio 1983⁷⁷ de rol van Nederland expliciet in beeld, naar aanleiding van een reeks van artikelen in Vrij Nederland van Gerard van Westerloo en Elma Verhey, waarin werd gesuggereerd dat met name kolonel Hans Valk een sleutelrol tijdens de coup zou hebben gespeeld. Kolonel Valk was destijds hoofd van de militaire missie in Suriname. Zijn nauwe informele contacten met Surinaamse militairen, waaronder Bouterse, riepen vragen op over de mate van Nederlandse betrokkenheid bij de staatsgreep. De journalisten baseerden zich onder meer op een gelekt intern rapport, het Landmachtinlichtingenrapport (het rapport Koenders). De Tweede Kamer drong aan op een onderzoek en uiteindelijk leverde de Commissie Onderzoek Militaire Missie Suriname (COMMS of ook wel Commissie Pronk) medio jaren tachtig twee rapporten op.⁷⁸ Volgens het eerste rapport van de Commissie Pronk had kolonel Valk geen directe bemoeienis met de staatsgreep. Wel kreeg de kolonel een stevige uitbrander omdat hij door zijn uitlatingen de onderofficieren onbedoeld had gesterkt in hun overtuiging dat Nederland hun coup zou steunen. De Tweede Kamer was nog niet helemaal overtuigd, ook omdat niet alle getuigen waren gehoord. Maar ook een tweede, aanvullend, rapport veranderde deze eindconclusie niet. Tot op heden is geen overtuigend bewijs gevonden voor actieve Nederlandse ondersteuning van de coup.⁷⁹

De onafhankelijkheid medio jaren zeventig markeerde het begin van de Republiek Suriname, maar de daaropvolgende jaren maakten duidelijk hoezeer koloniale erfenissen, machtsvorming en wederzijdse verwachtingen doorwerkten in de politieke en maatschappelijke realiteit. Het is een geschiedenis waarin vragen langer zijn blijven liggen dan antwoorden en waarin het verleden zich niet makkelijk laat afsluiten, maar blijft doorwerken in het heden.

77 De artikelen zijn via Delpher terug te vinden:

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=KBVRNL01:252328026:00003> (het artikel van 25 december 1982) en

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=KBVRNL01:252330005:00001> (het artikel van 30 juli 1983)

78 Een rapport in februari 1984 en een aanvullend rapport begin 1985.

79 Zie: Ellen de Vries, Hans Valk – over een Nederlandse kolonel en een coup in Suriname (1980), Walburgers, 2021 en Bob de Graaff, Coups, contracoups en constitutie – een kwarteeuw Nederlandse bemoeienis met Suriname 1975-200, Boom, 2025.

7.4 Tijdlijn Suriname - Nederland, 1975 - 1985

Suriname	Datum	Nederland
 Onafhankelijkheid van Suriname. De laatste gouverneur, dr. Johan Ferrier, werd de eerste president. Henck Arron zette als premier zijn kabinet gevormd eind 1973 voort.	25 november 1975	 Er komt een Nederlandse Militaire Missie in Paramaribo om Suriname technische bijstand en advies te verlenen bij de opbouw van de nieuwe Surinaamse Krijgsmacht kolonel Hans Valk krijgt hiervoor de leiding.
 Zestien onderofficieren, o.l.v. Desi Bouterse en Roy Horb, plegen een staatsgreep, die later bekend kwam te staan als de Sergeantencoup. De militairen creëren de Nationale Militaire Raad (NMR).	25 februari 1980	 Kolonel Hans Valk is in de maanden voor de Sergeantencoup in Zuid-Afrika en komt begin 1980 in een onrustig Suriname terug. Ambassadeur Veghelin is tijdens de Sergeantencoup in het buitenland.
 Vorming van zakenkabinet van premier Chin A Sen waar ook de NMR zitting in heeft. Ferrier blijft aan als president van Suriname	15 maart 1980	
	16 en 18 maart 1980	 Valk moet zich in Nederland verantwoorden bij het ministerie van Defensie. De regering beantwoordt vragen van de Tweede Kamer: De Nederlandse Militaire Missie is niet betrokken geweest bij de coup.
 Poging tot tegencoup door Ormskerk en Hawker. Ormskerk wordt om het leven gebracht, Hawker wordt gevangengezet.	Eind april 1980	 De Nederlandse regering reageert verontrust op de dood van Ormskerk. Ormskerk is Nederlands staatsburger.
	23 mei 1980	 Hans Valk wordt door kolonel Maarseveen vervangen als hoofd van de Nederlandse Militaire Missie
 De "administratieve coup" vindt plaats. De NMR schort de Grondwet uit 1975 op, zet Ferrier feitelijk af door Chin A Sen te verzoeken ook de taken van president op zich te nemen met het militair gezag als waarnemend president	13 augustus 1980	
	Mei 1981	 Nederlandse Militaire Missie wordt, op verzoek van Suriname, opgeheven. Kolonel Maarseveen blijft nog aan als attaché.
	Juli 1981	 Kolonel Maarseveen vertrekt onder dwang van de Surinaamse autoriteiten uit Suriname.
	31 augustus 1981	 Maarseveen schrijft verslag over gebeurtenissen in Suriname (Rapport-Maarseveen), over misstanden bij Nederlandse Militaire Missie.
	7 september 1981	 Majoor Koenders van de Landmachtinlichtingendienst (LAMID) rapporteert over het vroegtijdig vertrek van de missie, personele problemen bij de militaire missie en haar mogelijke bemoeienis bij de Coup. Mr. Demmink, hoofd wetgeving bij het ministerie van Defensie en medeverantwoordelijk voor de militaire missie, ziet geen bewijs en licht de minister van Defensie niet in.

Suriname	Datum	Nederland
 Poging tot tegencoup, ook wel bekend als de Coup van Rambocus. Twee dagen na de coup wordt mede-coupleger Hawker geëxecuteerd. Rambocus wordt tot 12 jaar gevangenisstraf door krijgsraad veroordeeld en overgebracht naar Fort Zeelandia	11 maart 1982	
 Vijftien critici van het militaire bewind worden door Bouterse en zijn volgelingen gedood in Fort Zeelandia, Paramaribo. De moorden komen later bekend te staan als de Decembermoorden.	8 december 1982	
	Eind 1982 / voorjaar 1983	 Nederland stopt als reactie op de Decembermoorden de ontwikkelingsgelden en het rechtshulpverdrag. De Amerikaanse regering wil interveniëren, regering Lubbers wijs medewerking aan deze plannen uiteindelijk af.
	25 december 1982	 Journalisten Elma Verhey en Gerard van Westerloo publiceren een artikel in Vrij Nederland. Daarin staat: Kolonel Valk heeft Bouterse een blauwdruk voor de coup verstrekt. Hij zou ook advies hebben gegeven aan de opstandige militairen na de coup.
	31 december 1982	 Valk en Maarseveen becommentariëren het artikel, op verzoek van kolonel Schulte van de Landmachtinlichtingendienst (LAMID).
 Roy Horb komt onder verdachte omstandigheden om in de gevangenis. Hij was op 30 januari dat jaar gearresteerd, op verdenking van het ondermijnen van de staatsveiligheid.	2 februari 1983	
	30 juli 1983	 Nieuwe publicatie in Vrij Nederland over de rol van de Nederlandse Militaire Missie (Valk) in de Sergeantencoup. De Tweede Kamer eist dat dit wordt onderzocht. Dit leidt uiteindelijk tot de instelling van de commissie-Pronk.
	29 februari 1984	 Publicatie van het eerste rapport van de commissie Pronk. Conclusie: De commissie ziet geen bewijs voor de betrokkenheid van kolonel Valk of de NMM bij de coup. Wel krijgt kolonel Valk een berisping vanwege eigenmachtig optreden. Een aantal niet met name genoemde ambtenaren krijgen een uitbrander voor het niet doorgeven van het inlichtingenrapport van Koenders.
	Maart 1984	 Het rapport overtuigt de Tweede Kamer er niet van dat Nederland niet betrokken is bij de coup en wil een vervolgonderzoek.
	Februari 1985	 De commissie Pronk vindt in haar tweede rapport wederom geen bewijs voor betrokkenheid.

8 Bijlage D

Archiefwet en openbaarheidsbeperkingen

Algemeen

Overheidsdocumenten worden in het algemeen na twintig jaar overgebracht van een ministerie, gemeente of andere overheidsorganisatie naar een archiefdienst.⁸⁰ Vanaf dat moment is daarop alleen nog het openbaarheidsregime van de Archiefwet 1995 van toepassing en niet dat van de Wet open overheid (Woo) of een ander (bijzonder) openbaarheidsregime. Ook komen alle rubriceringen (zoals staatsgeheim) te vervallen.

De openbaarheidsdoelstelling van de Archiefwet 1995 richt zich vooral op de beschikbaarheid van overheidsinformatie voor historisch onderzoek, voor verantwoording van het handelen van de overheid en als cultureel erfgoed. De Archiefwet 1995 biedt daartoe een mate van openbaarheid die verder gaat dan die van de Wet open overheid (die vooral overheidsdocumenten betreft die deel uitmaken van het actuele doen en laten van de overheid). Dit betekent dat iedereen in beginsel de overgebrachte documenten kan inzien en daar kopieën van kan maken.

De Archiefwet 1995 bevat echter drie gronden om de openbaarheid van documenten (archiefbescheiden) bij de overbrenging te beperken, nl. a) de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, b) het belang van de Staat of zijn bondgenoten of c) de onevenredige benadeling van een ander belang. Documenten ouder dan 75 jaar kunnen in beginsel geen beperkingen meer hebben.⁸¹ Ook kunnen de documenten niet opnieuw een rubricering krijgen, anders dan de beperkingsgronden uit de Archiefwet 1995.

80 In het wetsvoorstel voor de nieuwe Archiefwet wordt de overbrengingstermijn verkort van 20 naar 10 jaar. Tot de inwerkingtreding van de Archiefwet 1995 gold een overbrengingstermijn van 50 jaar.

81 In uitzonderlijke gevallen is het mogelijk om na een besluit van de minister, of de ministerraad als het de beperkingsgrond Staat of zijn bondgenoten betreft, de openbaarheid langer dan 75 jaar te beperken. Dat was bijvoorbeeld nodig nadat in 2025 de openbaarheidsbeperking op het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging was verlopen maar openbaarmaking op grond van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) nog niet mogelijk was. De minister van OCW heeft de beperkingen aan de openbaarheid daarop verlengd: [wetten.nl - Regeling - Besluit beperkingen openbaarheid archiefbescheiden Ministerie van Justitie: Centraal Archief van de Bijzondere Rechtspleging \(CABR\), 1945 - 1952 \(1983\) \(2.09.09\) - BWBR0050606](https://wetten.nl/Regeling-Besluit-beperkingen-openbaarheid-archiefbescheiden-Ministerie-van-Justitie-Centraal-Archief-van-de-Bijzondere-Rechtspleging-(CABR)-1945-1952-(1983)-(2.09.09)-BWBR0050606).

De organisatie die het archief heeft gevormd (de archiefvormer) neemt bij overbrenging naar een archiefdienst een besluit over eventuele beperkingen aan de openbaarheid. De beheerder van die dienst adviseert daarover. Het is mogelijk om bezwaar of beroep aan te tekenen tegen dergelijke besluiten.

Het stellen van beperkingen aan de openbaarheid

De wetgever had bij de toepassing van de beperkingsgrond onevenredige benadeling een zeer restrictieve toepassing voor ogen: "Voor het enkele geval, dat de dringende noodzaak aanwezig is om de openbaarheid toch op een van die gronden te beperken, dient de algemene uitzonderingsgrond (bedoelt is de onevenredige benadeling van een ander belang; toevoeging ACOI). (...) Bij de toepassing van deze uitzonderingsgrond moet worden bedacht dat het historisch karakter van het materiaal bij het afwegen van de belangen een extra gewicht legt op het belang van de openbaarheid. Slechts bij uiterste noodzaak zal aan het bijzondere belang dat tot geheimhouding strekt de doorslag kunnen worden gegeven. Voor de volledigheid zij opgemerkt dat een te stellen beperking het resultaat dient te zijn van een toetsing van het te beschermen belang aan het publieke belang van de openbaarheid van de archiefbescheiden. Het individuele belang van eventuele raadplegers speelt geen rol."⁸²

De beperkingsgrond "het belang van de Staat of zijn bondgenoten" in de Archiefwet 1995 is niet hetzelfde als "het belang van de Staat" uit artikel 68 Grondwet. Het "belang van de Staat of zijn bondgenoten" uit de Archiefwet heeft de wetgever bedoeld als een aspect van de veiligheid van de Staat.⁸³ Hier kan bijvoorbeeld informatie van inlichtingendiensten onder vallen en informatie over buitenlandse strijdkrachten.

Het belang van de Staat uit artikel 68 Grondwet heeft een veel wijder bereik. Daar kunnen bijvoorbeeld ook bijzondere persoonsgegevens en bedrijfsvertrouwelijke informatie onder vallen.⁸⁴

Voor wat betreft gerubriceerde informatie, zoals Staatsgeheim Geheim en Staatsgeheim Zeer Geheim wijst het ACOI op de volgende passage uit de Nota naar aanleiding van het verslag bij de behandeling van de nieuwe Archiefwet.

82 Kamerstukken II, 1986/1987, 19 859, nr. 3, p. 11 t/m 13.

83 Zie ook E.J. Daalder, Handboek openbaarheid van bestuur, Boom, derde herziene druk 2023, p. 270.

84 Zie voor een overzicht van wat er wordt verstaan onder "het belang van de Staat" uit artikel 68 Grondwet hoofdstuk 2 van de Beleidslijn actieve openbaarmaking nota's 2022.

"Ten slotte wijst de regering specifiek voor het Rijk op het Besluit voorschift informatiebeveiliging rijksdienst 2007 (hierna: VIR 2007) en Besluit Voorschift informatiebeveiliging rijk bijzondere informatie 2025 (hierna: VIRBI 2025). Het Nationaal Archief is bij het beheer van overgebrachte archieven gehouden aan de regels van het VIR 2007 en VIRBI 2025 en beschikt over een actueel beveiligingsbeleid. Daarbij dient te worden opgemerkt dat beveiliging niet aan overbrenging en openbaarheid in de weg staat. Bij overbrenging vervalt de rubricering, tenzij het verantwoordelijk overheidsorgaan besluit dat de rubricering ook bij de archiefdienst moet gelden. In dat geval wordt de rubricering vervangen door een beperking op de openbaarheid op basis van de Archiefwet, waarbij de beveiligingsmaatregelen bij de archiefdienst adequaat zijn."⁸⁵

Inzage in beperkt openbare archieven

Documenten waaraan openbaarheidsbeperkingen zijn gesteld bij de overbrenging, kunnen alleen worden ingezien als aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. Die voorwaarden zijn gekoppeld aan het Besluit beperkingen openbaarheid en aan de toegepaste beperkingsgrond. De Archiefwet 1995 gaat – anders dan de Woo – uit van een documentenstelsel. Een verzoeker kan alleen inzage krijgen in documenten als geheel. De Woo biedt de mogelijkheid om ook een deel van de informatie uit documenten te verstrekken (bijvoorbeeld via kopieën waarin vertrouwelijke informatie is weggelakt). Voor de Archiefwet geldt dat niet.^{86, 87} Een verzoeker die niet voldoet aan de voorwaarden voor inzage in een beperkt openbaar archief, krijgt in beginsel geen informatie uit de betreffende documenten.⁸⁸

Als een rijksarchief beperkt openbaar is vanwege de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, of de onevenredige benadeling van een ander belang (a en c hierboven), dan neemt de Rijksarchivaris zelf een besluit op het verzoek om inzage. Als het gaat om het belang van de Staat of zijn bondgenoten, mag de Rijksarchivaris niet zelf een beslissing nemen, maar moet hij dat verzoek doorsturen naar de organisatie die het archief heeft gevormd, de voormalige zorgdrager. Die moet daarop reageren met inachtneming van de wetgeving die van toepassing zou zijn geweest, indien het desbetreffende archief niet zou zijn overgebracht naar het Nationaal Archief.⁸⁹

85 Kamerstukken II, 2025/2026, 35 968, nr. D, p. 11.

86 Behalve bij de beperkingsgrond het belang van de Staat of zijn bondgenoten. Een inzageverzoek wordt dan beoordeeld op grond van de wet- en regelgeving die van toepassing zou zijn voor overbrenging van het archief naar een archiefdienst. Dat is in de meeste gevallen de Wet open overheid, waardoor de archiefvormer ook een deel van de informatie ter inzage kan geven.

87 In een aantal gevallen schermst het Nationaal Archief wel informatie af, omdat strikte toepassing van het documentenstelsel zou leiden tot een zeer onwenselijke uitkomst. De wijze waarop het Nationaal Archief inzage verleent in overgebrachte adoptiedossiers is hier een voorbeeld van.

88 In het voorstel voor een nieuwe Archiefwet 20XX is een bepaling opgenomen waardoor de archivaris in afwijking van het documentenstelsel wel informatie kan verstrekken uit beperkt openbare archieven, bijvoorbeeld door gelakte kopieën te verstrekken (artikel 8.4 wetsvoorstel Archiefwet 20XX).

89 Zie artikel 15, vijfde en zevende lid, Archiefwet 1995.

Archiefstukken die beperkt openbaar zijn vanwege de eerbieding van de persoonlijke levenssfeer van mogelijk nog levende personen zijn ingedeeld in twee soorten:

1. Archiefstukken met een A-beperking bevatten algemene persoonsgegevens, zoals naam en geboortedatum.
2. Archiefstukken met een B-beperking bevatten bijzondere persoonsgegevens en strafrechtelijke gegevens.⁹⁰

Archiefstukken met een A-beperking kan een onderzoeker eenvoudig via de informatiebalie van het Nationaal Archief aanvragen. Voor een aanvraag gelden geen aanvullende voorwaarden.

Voor archieven met bijzondere of strafrechtelijke gegevens geldt in het kader van een wetenschappelijk, historisch of statistisch onderzoek dat een gemotiveerd verzoek om inzage moet worden ingediend (onderzoeksopzet). Daarnaast moet de aanvrager aantonen dat de personen in het dossier zijn overleden, toestemming hebben gegeven of dat het overleggen van een bewijs van overlijden of het vragen om uitdrukkelijke toestemming onmogelijk is of een onevenredige inspanning kost.

Inzage in archieven die beperkt openbaar zijn om te voorkomen dat personen of instanties onevenredig worden benadeeld, is eveneens mogelijk met een gemotiveerd verzoek. Het Nationaal Archief voert dan een vooronderzoek uit om te bepalen of er (nog) sprake is van onevenredige benadeling van personen of rechtspersonen.

In alle gevallen geldt dat er na het verlenen van toestemming om de dossiers in te mogen zien, geen foto's of scans gemaakt mogen worden van de beperkt openbare archiefstukken.⁹¹

90 Onder bijzondere persoonsgegevens verstaat de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG): gegevens over ras of etnische afkomst, politieke opvattingen, religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen, of het lidmaatschap van een vakbond, genetische gegevens, biometrische gegevens met het oog op de unieke identificatie van een persoon, of gegevens over gezondheid, of gegevens met betrekking tot iemands seksueel gedrag of seksuele gerichtheid.

91 Zie: Inzage in beperkt openbaar archief | Nationaal Archief

Het opheffen van openbaarheidsbeperkingen betreffende de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer en de onevenredige benadeling is mogelijk op grond van artikel 15, derde lid, Archiefwet 1995. Dit geldt niet voor de beperkingsgrond 'belang van de Staat of zijn bondgenoten' (artikel 15, vijfde lid, Archiefwet). Door strikte toepassing van dit artikel zou de vreemde situatie kunnen ontstaan dat een aantal van de evident openbare dossiers uit hoofdstuk 4 van dit advies toch beperkt openbaar zouden moeten blijven. Wel kan de archiefvormer een besluit nemen waarin hij doorlopend toestemming verleent aan iedereen die de dossiers wil inzien. Hiervoor heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat bijvoorbeeld gekozen met betrekking tot de beperkt openbare dossiers in het archief van de Raad voor de Luchtvaart over het onderzoek naar de vliegcrash in de Bijlmer.⁹²

Het voorstel voor de nieuwe Archiefwet 20XX biedt de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wél de mogelijkheid om te besluiten tot opheffing van de openbaarheidsbeperkingen. Wanneer het archief beperkt openbaar is vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten, kan de Minister zo'n besluit alleen nemen in overeenstemming met de archiefvormer. In alle andere gevallen zal de Minister de archiefvormer moeten horen over de voorgenomen opheffing.

⁹² Zie het besluit van de minister van Infrastructuur en Waterstaat (28 augustus 2024, Stct. 2024, 28136) naar aanleiding van het ACOI-advies Geen afgesloten hoofdstuk over het onderzoek naar de archieven over de Bijlmervliegcrash.

9 Bijlage E

Advies Rijksarchivaris van 29 maart 2018

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

> Retouradres Postbus 90520 2509 LM Den Haag

Ministerie van Buitenlandse Zaken
T.a.v. [REDACTED]
Postbus 20061
2500 EB Den Haag

Prins Willem-Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
T +31 70 331 5400
www.nationaalarchief.nl

ING Bank
IBAN [REDACTED]
Swift INGBNL2A
Ministerie van OCW,
Nationaal Archief

BTW NL822.312.888.B01
KvK 27377964

**Openingsdagen
publiekscentrum**
Ma: gesloten

Di: 10.00-21.00 uur
Woe t/m vrij: 10.00-17.00 uur
Za en zon: 11.00-17.00 uur

De studiezaal is in het weekend
gesloten

Contact

[REDACTED]
SENIOR MEDEWERKER
VERWERVEN

T [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Onze referentie
1305103

Uw referentie
MINBUZA-2017.1290886

Datum 29 MAART 2018
Betreft Advies beperking openbaarheid Surinamedossiers in het Vierde Blok
Codearchief Buitenlandse Zaken

Geachte heer [REDACTED]

Op 7 december 2017 heeft u mij per brief met kenmerk MINBUZA-2017.1290886 verzocht om advies uit te brengen over de beperkingen die u wilt stellen aan de openbaarheid van de dossiers betreffende Suriname in het Codearchief 1975-1984, het zogenaamde Vierde Blok Codearchief van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Op 19 januari jl. heeft u mij per mail een nieuwe versie van het Besluit Beperking Openbaarheid (BBO) gezonden met een uitgebreidere (te publiceren) toelichting.

Over de beperkingen op de openbaarheid van dit gedeelte van het archiefblok is tussen uw organisatie en het Nationaal Archief de afgelopen jaren veelvuldig contact geweest. De complexiteit van de openbaarheidsbeperkingen in deze dossiers en de relatie met de huidige politieke situatie in Suriname en in Nederland hebben ertoe geleid dat u in overleg met het Nationaal Archief heeft verzocht de overbrenging van een specifiek aantal dossiers uit te stellen. Het Nationaal Archief heeft dit uitstel vervolgens op 28 augustus 2017 verleend.

Beoordeling

Voor het uitbrengen van mijn advies over de door u voorgestane beperkingen aan de openbaarheid heb ik het algemene belang van de openbaarheid afgewogen tegen de bescherming van de in artikel 15, eerste lid aanhef en onder a, b en c genoemde belangen. Mijn advies is opgesteld op basis van:

- 1) door u verstrekte (nadere) schriftelijke en mondelinge informatie,
- 2) de beschrijvingen van de inventarisnummers uit de toegang.
- 3) de inhoud van 18 dossiers (op een totaal van 86 dossiers waarvoor u een beperking voorstelt) die medewerkers van het NA op 15 februari jl. hebben ingezien. Het gaat hier om de inventarisnummers: 1970, 2483, 2484, 4146, 4331, 4466, 11926, 11929, 12518, 14096, 14100, 24374, 24426, 24652, 24653, 24857, 25421, 26169.

Advies, algemeen

De dossiers die in het BBO worden genoemd zijn ontstaan voor en tijdens een roerige periode in de geschiedenis van Suriname. Vijf jaar na de onafhankelijkheid vond in 1980 een coup plaats en in december 1982 werden vijftien tegenstanders

Nationaal Archief

Onze referentie
1305103

van het nieuwe regime vermoord. Deze gebeurtenissen bepalen tot op heden de verhoudingen in de Surinaamse politiek en hebben ook nog steeds grote impact op de Surinaamse gemeenschap in Nederland. De overbrenging van met name dit gedeelte van het Vierde Blok Codearchief wordt dan ook nauwlettend gevolgd en is meermalen in het overleg van de minister van Buitenlandse Zaken met de Tweede Kamer aan de orde geweest. Ook in de pers is hier de afgelopen jaren regelmatig aandacht aan besteed.

In een kwestie met zo veel politieke en maatschappelijke aandacht is het belang van openbaarheid niet te onderschatten. Zowel rond de coup als de Decembermoorden zijn veel verhalen en theorieën ontstaan, onder andere omtrent de vermeende Nederlandse betrokkenheid bij de coup van 1980. Openbaarheid van deze dossiers kan de grond onder deze complottheorieën wegnemen. Dat de dossiers in de afgelopen periode meermaals door verschillende onderzoekers zijn ingezien in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur pleit ook voor grotere openbaarheid. Net als het feit dat een groot deel van de rubriceringen in het kader van het VIRBI in de afgelopen jaren zijn opgeheven. Tegelijkertijd realiseer ik mij dat het gevaar bestaat dat personen die destijds hun zorgen uitspraken en als informant voor de Nederlandse regering dienden, nu nog op hun handelen kunnen worden afgerekend.

De namen van deze personen komen voor in verschillende documenten die zijn samengebracht in zogenaamde zaakdossiers of verzamelingen van codeberichten van en naar de ambassade in Paramaribo. Door de aard van deze dossiers en de wijze van beschrijven in de inventaris is het echter niet mogelijk om op naam van een speler in de Surinaamse politiek of op specifieke gebeurtenis te zoeken. Alleen wanneer iemand alle inventarisnummers volledig doorleest, komt men deze namen tegen.

Onder de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) kunnen deze namen onleesbaar worden gemaakt. De Archiefwet kent die mogelijkheid niet. Voorafgaand aan de overbrenging moet een afweging worden gemaakt of de aanwezigheid van persoonsgegevens het noodzakelijk maakt een beperking aan de openbaarheid te stellen. Daarbij moet het belang van de openbaarheid zwaar wegen, mede met het oog op het verstrijken van de tijd en het afleggen van verantwoording voor het gevoerde beleid. Alleen wanneer het te beschermen belang aantoonbaar zwaarder weegt dan het algemene belang van de openbaarheid, mag een beperking aan de openbaarheid worden gesteld.

Advies, per beperkingsgrond

- Eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer (artikel 15 AW, eerste lid, sub a)

Met het oog op de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer bent u voornemens een beperking te stellen aan de inventarisnummers 25394, 26169

Pagina 2 van 5

Nationaal Archief

Onze referentie
1305103

Van deze beide nummers heeft het NA alleen 26169 kunnen inzien. Daarin werd nauwelijks informatie gevonden die raakt aan de persoonlijke levenssfeer. In het dikke pak werd alleen een curriculum vitae aangetroffen van een sollicitant die mogelijk nog in leven is (geboortjaar 1926). Met het oog op het hierboven gestelde, weegt het belang van de openbaarheid hier mijns inziens zwaarder. Ik adviseer u dan ook geen beperking te stellen aan de openbaarheid van dit inventarisnummer en inventarisnummer 25394 nogmaals te bekijken om te beoordelen of een beperking van de openbaarheid echt noodzakelijk is.

- Het belang van de Staat of zijn bondgenoten (eerste lid, sub b):

Met het oog op het belang van de Staat of zijn bondgenoten bent u voornemens een beperking te stellen aan de inventarisnummers: 4466, 11927, 11928, 12518, 14096, 14100, 25389, 25421.

Bij de raadpleging van inventarisnummer 4466, waarvan u aanvoert dat daarin informatie te vinden is over de modus operandi van de inlichtingendiensten, is niets van dien aard gevonden. Weliswaar valt de afkorting BVD in een aantal documenten, maar van over de werkwijze van deze organisatie wordt niets onthuid. Ik adviseer u dan ook geen beperking aan de openbaarheid van dit inventarisnummer te stellen.

Inventarisnummer 14100 bevat het rapport met geheime bijlage van de Commissie Militaire Missie 1983-1984. Dit rapport is altijd openbaar geweest. De bijlage, die zich ook bevindt in het archief van de Tweede kamer, is dat sinds kort ook. De getuige waaraan de bijlage gewijd is, is namelijk in 2013 overleden. Ik adviseer u dan ook geen beperking te stellen aan de openbaarheid van dit inventarisnummer.

Van de overige zes inventarisnummers is ons opgevallen dat deze informatie bevatten over krijgsmachtonderdelen. Het is gebruikelijk deze informatie met het oog op het belang van de Staat en zijn bondgenoten te beperken. Ik vraag u echter wel rekening te houden met het feit dat de betreffende krijgsmachtonderdelen als zodanig niet meer bestaan en daarom nogmaals af te wegen of een beperking noodzakelijk is. Mocht deze noodzakelijk zijn, adviseer ik u een kortere termijn te stellen dan 75 jaar. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat de wetgever voor deze beperking een maximale termijn van vijftig jaar voor ogen had. Alleen in uitzonderlijke gevallen kan daarvan worden afgeweken.

- Onevenredige bevoordeling of benadeling van betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel derden (eerste lid, sub c):

Met het oog op het anderszins voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden, bent u voornemens een beperking te stellen aan de inventarisnummers:

Nationaal Archief

Onze referentie
1305103

Inventaris- nummer:	3257	4306	14099
1970	3259	4307	24309
2483	3260	4331	24374
2484	3261	4459	24426
2485	3262	4460	24652
2620	3263	6214	24653
2621	3265	6446	24654
2622	3268	11921	24655
2762	3269	11922	24806
2763	3806	11923	24857
2764	3807	11924	24930
2765	3913	11925	25355
2914	3914	11926	25379
2915	4026	11929	25380
2916	4027	11930	25386
2917	4028	11931	25388
3062	4146	12515	25390
3063	4147	14008	25393
3251	4261	14097	
	4304	14098	

In deze gevallen erken ik uw overweging dat de personen die in deze dossiers voorkomen, geschaad kunnen worden bij openbaarmaking van deze informatie. Tegelijkertijd kon, mede door de structuur van de dossiers waaraan ik hierboven reeds refereerde, dergelijke informatie door de medewerkers van het Nationaal Archief niet of nauwelijks worden gevonden. Een groot aantal van de betrokkenen blijkt intussen al overleden en de rol die zij gespeeld hebben, is soms al bekend gemaakt in recente publicaties van onderzoekers die deze dossiers van u hebben mogen raadplegen.

Wanneer u van mening bent dat al deze dossiers wel informatie bevatten die nieuw is en die de betrokkenen kan schaden, adviseer ik u deze inventarisnummers op de door u gekozen grond te beperken. Omdat de betrokkenen die nog in leven zijn intussen op gevorderde leeftijd zijn, adviseer ik u wel de termijn van de beperking te verkorten. Een termijn van 75 jaar overschrijdt hier ruimschoots de periode waarin de belangen van deze personen nog kunnen worden geschaad. In al deze gevallen adviseer ik een termijn voor de beperking van hooguit vijftig jaar.

Ook wil ik uw speciale aandacht vragen voor inventarisnummers 4331. Dit inventarisnummers bevat uitgaande codeberichten die zijn geordend op plaatsnaam. Het deel dat Paramaribo betreft, is maar een klein deel van het dossier. Door de beperking die u stelt, worden ook de codeberichten die naar de andere posten zijn verstuurd, beperkt. Wanneer de informatie in dit deel echt een

Pagina 4 van 5

Nationaal Archief

Onze referentie
1305193

beperking nodig heeft, kunt u in overweging nemen dit af te splitsen. De codeberichten aan de andere posten kunnen dan openbaar worden.

Conform de Archiefwet beslist de algemene rijksarchivaris op verzoeken om inzage in de dossiers waarvan de openbaarheid wordt beperkt onder artikel 15, eerste lid sub a en c. Om er zeker van te zijn dat het Nationaal Archief bij verzoeken om inzage in deze dossiers, een afweging kan maken die zowel recht doet aan het belang van de betrokkenen als het belang van onderzoek, vraag ik u in uw definitieve BBO een aantal richtlijnen op te nemen voor de beoordeling van deze verzoeken. Dat geeft mij als algemene rijksarchivaris een kader voor de afweging en hiermee weet u zich verzekerd dat de belangen van de betrokkenen veilig zijn gesteld.

Motivering

Op dit advies is afdeling 3.3, alsmede artikel 3:49 en 3:50 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing. Ik verzoek u afwijkingen van dit advies schriftelijk te motiveren. Het heeft de voorkeur deze motivering op te nemen in het Besluit tot het stellen van beperkingen aan de openbaarheid, dat wordt gevoegd bij de Verklaring van overbrenging (artikel 10 Archiefbesluit). Dat komt de duidelijkheid voor de burger ten goede.

Met vriendelijke groet,

De algemene rijksarchivaris

M.L. Engelhard

Pagina 2 van 5

Contactgegevens

Wilhelmina van Pruisenweg 52
2595 AN Den Haag

Postbus18601
2502 EP Den Haag

Adviescollege
**Openbaarheid en
Informatiehuishouding**

www.acoi.nl